

VARUJAN VOSGANIAN a fost numit Ministru al Economiei și Comerțului

Varujan Vosgianian a fost validat pentru funcția de ministru al Economiei și Comerțului, cu 289 de voturi pentru și doar 66 împotriva. Varujan Vosgianian, ministrul Economiei și Comerțului, a depus la Palatul Cotroceni, jurământul de investitură, în prezența președintelui Traian Băsescu și a premierului Călin Popescu Tăriceanu.

ARC PESTE TIMP

Întotdeauna personalitățile intelectualității armenice din România s-au aflat într-o permanentă emulație, mulți dintre ei impunându-se în viața socială și politică a țării. Când spunem acestea ne gândim în primul rând la oamenii politici armeni din perioada interbelică cum au fost Virgil Madgearu și Grigore Trancu - Iași, eminenți economiști care

(continuare în pagina 2)

Sevag HAIRABETIAN

DEZVELIREA MONUMENTULUI

HOLOCAUSTULUI LA EREVAN

La Erevan, la 27 octombrie 2006, a fost dezvelit monumentul închinat memoriei victimelor Holocaustului sub auspiciile autorităților, a unor ONG-uri precum și a Comunității Evreiești din Armenia.

Comunitatea evreiască din Armenia nu este numeroasă, ea număra abia 1000 de membrii, dar este activă. Evreii din Erevan sînt în majoritatea lor intelectuali. Sînt organizați într-o asociație care menține legături și cu alte comunități (din Sankt-Petersburg, Franța, Israel etc). Comunitatea evreiască din Armenia datează de aproape 2000 de ani. Atunci cînd împăratul Tigran cel Mare s-a retras din Palestina, în secolul I, el adus cu el 10.000 de evrei. Chiar și în Ghemara este scris că evreii trăiau în Armenia. Totuși nu sînt semnați evrei indigeni în aceste locuri în timpurile moderne. Evreii au început să vină din nou în Armenia la începutul secolului al XIX-lea. Sosiți din Polonia și Persia au creat comunități așkenaze și sefarde la Erevan. După cel de-al doilea

război mondial numărul evreilor din Armenia ajunsese la 5000. Cei mai mulți au venit din diferite părți ale URSS, în anii 1965-1972. Ei erau ingineri sau militari și erau atrași de regimul mai liberal din Armenia,

(continuare în pagina 4)

LA DOUĂ SĂPTĂMÎNI

de Mihai STEPAN CAZAZIAN

top 2006

Am ajuns la sfîrșitul anului. Ca de obicei instituțiile dar și mass-media se întrec în clasamente de tot felul. În ceea ce ne privește nu am realizat vreun sondaj dar, pe baza aparițiilor din presă și a comentariilor din interiorul comunității putem face măcar o evaluare pentru 2006. Cel mai „expus” reprezentant al nostru este și de această dată Varujan Vosgianian care a rămas un apreciat senator dar a trecut și prin momente dificile legate de nominalizarea la funcția de comisar european. Dar sfîrșitul de an a venit cu o surpriză. Preluarea portofoliului Ministerului Industriei și Comerțului. O misiune nu tocmai ușoară ce-l v-a „expune” și mai mult. Deputatul Varujan Pambuccian a continuat să fie același neobosit susținător al unui domeniu de vîrf, IT&C care aduce sume considerabile la buget. Cred că în această ramură nu este persoană care să nu fi auzit de Pambi, cum îl alintăm noi. Harry Tavitian a vrăjit, cu muzica lui o întregă Europă care l-a integrat pe jazzman înaintea României și Bulgariei. Un alt Tavitian, Simion, nu s-a lăsat învins de vîrstă și a produs, tot în acest an, un nou dicționar despre personalitățile armenice din România. Mai sînt și alți armeni pe care trebuie să-i menționăm. Cei care scriu în presa română și care, prin condeiul lor ne fac cîinste: Horasgian, Agopian, Arachelian, mai nou Ohanesian (Ovidiu) sau Manolo Terzian „sportivul” de la Realitatea TV. Dar ne oprim aici pentru că am putea umple o pagină cu numele celor ce pot face parte din acest TOP. Dincolo de realizările fiecăruia un singur lucru contează. Sînt armeni. La MULȚI ANI!

Anul Nou la armeni

Conform informațiilor existente pînă în prezent, armenii au sărbătorit Anul Nou în cîteva feluri – *Amanor*, *Navasard* sau *Gaghant*.

☞ Strămoșii noștri întîmpinau Anul Nou la 21 martie, în ziua echinocțiului, dată aleasă nu întîmplător. În urma îndelungatei lor observații, preoții armeni constatarea că natura învie la începutul primăverii. Astfel ziua de 21 martie a fost decretată Anul Nou și sărbătorită cu mare fast. Se celebra, așa-dar, trezirea naturii, munca agricultorului, iar zeii erau implorați pentru a asigura belșugul recoltelor ș.a.

☞ Al doilea început de An Nou la armeni a fost de 1 *Navasard* (11 octombrie).

Conform tradiției, în provincia Hayoț Tor, Hayk l-a omorît cu arcul pe Bel, dărînd libertate neamului și urmașilor săi. Se presupune că aceasta s-a întîmplat la 1 august 2492 î. Hr. Începînd din ziua aceea, armenii au sărbătorit Anul Nou la 1 august.

(continuare în pagina 3)

Istanbul

IPS Arhiepiscop DIRAYR MARDICHIAN s-a întîlnit cu Papa BENEDICT al XVI-lea

Papa Benedict al XVI-lea alături de Î.P.S. Arhiepiscop Mesrob Mutafian Patriarhul Bisericii Armenice din Constantinopole și I.P.S. Arhiepiscop Dirayr Mardichian

Pe data de 30 noiembrie 2006, Înalț Preasfinția Sa Arhiepiscop Dirayr Mardichian s-a aflat la Patriarhia Armeană din Constantinopole unde a participat la festivitățile prilejuite de vizita în Turcia a Sanctității Sale Papa Benedict al XVI-lea.

Cu această ocazie, Sanctitatea Sa a inaugurat un *khacikar* pe care sînt menționate numele celor trei papi care au vizitat în decursul anilor Patriarhia Armeană din Constantinopole. Această ceremonie a fost urmată de rugăciuni și cîntece bisericești la care au asistat numeroși credincioși armeni și catolici.

La finalul ceremoniei religioase înalții ierarhi Înalț Preasfinția Sa Arhiepiscop Mesrob Mutafian Patriarhul Bisericii Armenice din Constantinopole și Sanctitatea Sa Papa Benedict al XVI-lea și-au dăruit reciproc cite un potir de aur, gest ce simbolizează unirea Bisericii în sacrificiul lui Hristos.

Seara s-a încheiat printr-o recepție oferită de Înalț Preasfinția Sa Patriarhul Mesrob Mutafian, unde acesta, în prezența clerului catolic și armean, a dăruit Sanctității Sale un portret în ulei al acestuia, pictat de Erol Sarafian.

Sanctitatea Sa și-a exprimat bucuria sufletească prilejuită de cunoașterea înalților ierarhi ai Bisericilor Armenice și a dăruit Înalț Preasfinției Sale Dirayr Mardichian un medalion cu chipul Sanctității Sale.

Uniunea Armenilor
din România,
Editura, Tipografia
și Redacția

vă urează
sărbători fericite și
LA MULȚI ANI!

Ռուսահիւ Հայոց
Միութեանը և
ARARAT-ի
խմբագրակազմը իր
ընթերցողներուն
կմաղթէ

ԵՆՈՐՀԱՎՈՐ ԵՈՐ
ՏԱՐԻ ԵՎ ՍՈՒՐԲ
ԾՆՈՒՆԳ

UN NOU AMBASADOR AL ROMÂNIEI LA EREVAN

De curînd, prin Decret Prezidențial, România și-a numit un nou Ambasador în Republica Armenia. Este cel de al treilea Ambasador al României la Erevan după domnii Pavel Platona și Nicolae Iordache, numit în persoana doamnei Crina Prunariu. Cu o experiență bogată în diplomatie, Domnia Sa a ocupat funcțiile de Secretar III și II la Ministerul Afacerilor Externe între 1990-1996, apoi în cadrul Ambasadei României de la Budapesta, între 1996-2001 și în sfîrșit Ministru Consilier la Ambasada României din Rusia, în perioada 2004-2005. Născută în 1953, Crina Prunariu a absolvit Facultatea de Construcții Aeronautice din cadrul Universității Politehnice din București, iar apoi a urmat studiile Academiei de Științe Politice din București, urmînd o carieră diplomatică. În cadrul MAE a avut funcții de conducere cum ar fi director adjunct în cadrul Direcției Europa Lărgită. Cunoaște la perfecție limbile rusă, franceză și maghiară. Este căsătorită cu celebrul Dumitru Prunariu (primul astronaut român ce a călătorit în cosmos, și fost Ambasador al României la Moscova) împreună cu care are doi băieți.

Nu ne rămîne decît să îi urmăm succes dnei Ambasador în noua sa misiune și să sperăm că în timpul mandatului său relațiile româno-armene vor căpăta amploare și o nouă dimensiune în toate domeniile!

E.A.

Mass-media din România despre SIMION TAVITIAN

Recenta apariție editorială „Armeni de seamă din România“ semnată de confratele nostru constantin, Simion Tavitian și prezentată, după cum știți deja, și în paginile „Araratului“ nu a lăsat indiferentă mass-media românească.

Nu mai puțin de 8 ziare și reviste au prezentat, în ample cronici, volumul domnului Tavitian.

Astfel, numărul din iulie al revistei „Agora“, referindu-se la volumul amintit spune:

„Cei aproape 100 de armeni de seamă din acest prim volum ilustrează inteligența, talentul și forța creatoare a unei nații cu care istoria a fost de multe ori vitregă, dar care, înfruntîndu-și cu demnitate destinul, a transformat vicisitudinile în puterea de a o lua mereu de la capăt, de a construi și a împlini.

Ilustrează de asemenea faptul că, oriunde în lume s-au așezat, în România sau pe alte meridiane geografice, armenii au constituit un factor de progres și de echilibru social, de colaborare armonioasă și solidaritate cu ceilalți.

Elaborată cu cercetarea de numeroase surse documentare, cu rigoare științifică și cu multă dragoste de neam, lucrarea domnului

Simion Tavitian se cere amplificată cu încă multe volume, pe măsura bogatei reprezentări a etniei Dominic-Sale în spiritualitatea românească și mondială deopotrivă.“

În „Viața Medicală“ ziarista Madeleine Karacașian, făcînd o trecere în revistă a medicilor de origine armeană prezenți în acest volum concluzionează:

„Iată că alături de alte personalități de origine armeană care s-au afirmat în diverse domenii din viața societății românești, medicii s-au aflat pe primele locuri în domeniile lor de activitate, mulți dintre ei fiind adevărați deschizători de drum, promotori ai unor specialități ale științei medicale.“

Alina Voiculescu, în numărul din septembrie al revistei „Tomis“, scrie:

„În galeria aurită fiecare tablou are locul său aparte, ales de istorie. Estetic aranjate, ramele alcătuiesc o structură alambicată, aceea a relațiilor interumane împletite cu istorie, literatură și viață. Sub unul din tablouri, tăblița stă goală. Cronicarul nu vrea să scrie nimic. Curios, chipul îi seamănă cu cei din tablou, în mînă ține o carte și pe buze un surfs. Chiar ni-

mic? Modestia-l împiedică să-și alătore numele celor din galerie și, fără să știe, tocmai asta este gestul care îl consacră. Căci Simion Tavitian scrie cu dragoste și gesturi calde despre neamul său, iar istoria literaturii îl va reține și ea, astfel.“

Revista „Filatelia“ din septembrie 2006 prezintă și ea volumul domnului Tavitian considerînd grăitor cuvîntul înainte al conf. Univ. Dr. Stoica Lascu.

Iar în „Cuget liber“ ziarista Roxana Clinciu scrie:

„Purtînd semnătura scriitorului și publicistului Simion Tavitian, reprezentant al unei etnii cu înalte valori morale, cartea este o veritabilă panoramă a figurilor reprezentative pe care etnia armenilor le-a dat culturii și civilizației românești. Este o selecție a aproximativ 100 de armeni de seamă, reușită a unei elevate maturități intelectuale, scrisă cu o remarcabilă stare de spirit ancorată în cerințele contemporaneității.“

Volumul a mai fost prezentat și în publicațiile „Telegraf“, „Ziua de Constanța“ și „Magazin de Filatelie, Cartofilie și Numismatică“.

F.A.

ARC PESTE TIMP

(continuare din pagina 1)

și-au pus întreaga capacitate creatoare în slujba prosperității României, jefindu-și chiar și viața, au rămas figuri luminoase în galeria marilor oameni de stat ai acestei țări.

Azi după aproape 70 de ani, indiferent de ce spun unii sai alții, avem bucuria și mîndria de a „puncta“ un nou ministru armean în Guvernul României: Varujan Vosganian va răspunde de unul dintre cele mai importante și cu atît mai dificile ministere, Ministerul Economiei și Comerțului.

Varujan Vosganian, pînă nu de mult Președintele Comisiei Buget-Finanțe și purtător de cuvînt al P.N.L. s-a făcut remarcant în ultimul timp printr-o atitudine echilibrată față de conflictele care consumă societatea românească, evitînd confruntările și atacurile dure la adresa adversarilor politici, ceea ce i-a atras într-un fel, aprecierea și respectul oamenilor politici din cele

mai diferite zone ale eșichierului politic.

Considerăm că atitudinea de reținere, de reprimare a dezlănțuirilor colerice (care proliferază din păcate în politica noastră) trebuie să caracterizeze pe un adevărat om politic, iar Varujan Vosganian, în acest sens dovedește o reală maturizare politică.

Prin numirea lui Varujan Vosganian în funcția de ministru, de către Parlamentul României, avem din nou confirmarea că poporul român știe să aprecieze calitățile reale ale unui om indiferent de etnia lui, această minunată generozitate făcînd parte din filonul său de dragoste și omenie de care poporul armean s-a convins în momentele sale cele mai grele.

În cuvîntul rostit de dl. Președinte Traian Băsescu la investirea lui Varujan Vosganian, a răzbătut, din păcate, ecoul divergențelor și adversităților dintre partide, um-

brind solemnitatea momentului. Păcat de frumusețea de pălărie care a zburat în mulțime! Dar de fapt aceste aspecte nu ne privesc pe noi, ele fac cel mult deliciu comentatorilor politici. Noi ne bucurăm că acum, după ani, avem din nou un conațional Ministru și îi urăm să aibă rezultate cît mai frumoase, chiar spectaculoase (de ce nu?), confirmînd cu brio, încrederea pe care i-a acordat-o Parlamentul României.

Reținem, nu fără o reală satisfacție poznașă, paradoxul hilar al faptului că omul care nu de mult a fost trimis la plimbare de domnii de la Bruxelles, va intra la 1 ianuarie 2007, în Uniunea Europeană, pășind pe sub nasul mai marilor europeni cu demnitatea celui care poartă pe umerii săi marea răspundere de a face din România o țară cu o economie sănătoasă și competitivă, care să stea pe picior de egalitate cu toate celelalte țări ale U.E.

Așa să-l ajute DUMNEZEU!

Sevag HAIRABETIAN

Maestrul David Ohanesian premiat

Recent, Muzeul Cotroceni a găzduit ceremonia decernării premiilor pe 2006 ale criticilor muzicali.

Premiul „Maestro“ a fost acordat celebrului bariton David Ohanesian, care la 6 ianuarie 2007 va împlini 80 de ani.

Felicitări „Maestro“!

Parfumul Reginei Mariei Antoaneta relansat de un armean

Un parfum, identic celui folosit de regina Franței Maria Antoaneta, va fi lansat în curînd la Versailles. Mireasma a fost recreată de parfumiерul francez de origine armeană Francis Kurkdjian după o atență și îndelungă perioadă de cercetare. Sticla de 25 de ml, cu numele *M.A. Sillage de la Reine*, va costa în jur de 350 de euro și va putea fi cumpărat doar la comandă.

Parfumul este o combinație de mai multe esențe, printre care iasomie, trandafir, iris, flori de lămîiță și lemn de santal. Palatul Versailles a anunțat că istoricul Elizabeth de Feydeau a descoperit rețeta originală folosită de parfumiерul fostei regine a Franței, Jean-Louis Fargeon.

Încasările vor fi folosite pentru restaurarea unei aripi a castelului.

ARARAT Bilunar al Uniunii Armenilor din România

www.araratonline.com

Redactor șef : **Mihai STEPAN-CAZAZIAN**
Redactori : **Eduard ANTONIAN, Vartan MARTAIAN, Fabian ANTON**

Fotoreporter : **Mihai GHEORGHIU**
Colaboratori : **Carmen DROPOL (Constanța)**
Correspondenți din străinătate :

Edvard JEAMGOCIAN (New York), Haig CHIBARIAN (Los Angeles), Anton Lanis ŞAHAZIZIAN (Toronto), Giuseppe MUNARINI (Padova)

Difuzare : **Drtad BARTUMIAN**
Tehnoredactare : **Mihai HĂȚULESCU**
Pagină web : **Constantin DEOCLEȚIAN (Kean Media srl)**
e-mail : **ziar.ararat@gmail.com**

ADRESA REDACȚIEI: **Str. Armenească 13, București - 2**
Tel. / Fax: **314.67.83**

Tiparul executat la **ARARAT s.r.l. ; I.S.S.N. 1220-9678**

Potrivit art. 206 Cod penal, responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului aparține autorului. În cazul unor agenții de presă și personalități citate, responsabilitatea juridică le revine acestora.

Redacția nu împărtășește în mod obligatoriu punctele de vedere exprimate în articolele semnate de colaboratori.

Anul Nou la armeni

(continuare din pagina 1)

Cronicarul medieval Hovhannes Sarcavag ne asigură că întemeietorul sistemului de cronologie al evreilor a fost Moise, iar cel al armenilor – Hayk.

Armenii au numit sărbătoarea din august *Navasard* care înseamnă [*nav* (nou) + *a* (articol) + *sard* (an)]. Cea mai amplă manifestare de *Navasard* avea loc la granița dintre provinciile Taron și Bagrevand, pe malurile râului sfînt Aradzani, la poalele muntelui Npat. La sărbătoarea erau prezenți regele și regina țării, curteni de vază, clerici, comandanți de oști, precum și oastea armeană. Acolo se aduna lume din toate provinciile Armeniei. Serbările erau însoțite de jertfirea unor animale, de daruri reciproce, de festinuri, cu cîntece

și dansuri, spectacole de teatru, diferite întreceri, glume vînătorești, ghicitori etc.

Sărbătoarea nu era doar un prilej de distracție, ea avea marea semnificație de unitate națională și dura cîteva zile. Una dintre zile se chema „ziua chefului“. În ziua aceea se consumau sucuri dulci, băuturi ușoare. Rar se întîmpla ca participanții la sărbătoarea de *Navasard* să se îmbete. Un vechi proverb armenesc spune că „lui Dumnezeu îi place cel mai mult să lase neghina în lanul celui ce se îmbată“.

În timpul acelor sărbători, pînă și mîncarea era cu măsură. Nu s-a întocmit o listă generală de mîncăruri care să fi fost obligatorie pentru toți locuitorii Armeniei. Nu trebuie uitat că Armenia a fost o țară cu multiple climate, iar recolta

și bunăstarea n-au fost identice în două provincii învecinate. Cercetările făcute ne asigură că mîncărurile armenesti de Anul Nou au fost comune, în general. Primul dintre acele alimente a fost grîul cu bobul rotund, care se cultiva pe teritoriul Armeniei în vechime. Pe masa de Anul Nou, strămoșii noștri puneau pîine preparată din acel grîu, pentru ca zeii păgîni armeni să aibă grijă ca Anul Nou să fie fertil. Un rezultat al acelei îndepărtate credințe este proverbul armenesc care spune: „De Anul Nou, nu se împrumută pîine“, din care cauză, pe masa acestei sărbători se puneau doar pîinea coaptă din propria recoltă de grîu.

În concepția armenilor străvechi, în acele zile, după ce se îmbăiau în râurile Eufrat și Aradzani, zeii și zeițele lor s-ar fi urcat pe piscurile înzăpezite ale munților și

Seminarul „Holocaustul – istorie și educație în Europa astăzi“

REDISCUȚAREA PROBLEMEI GENOCIDULUI

Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel“ în colaborare cu Ambasada Suediei la București și cu Institutul Suedez din Stockholm a organizat, pe 9 noiembrie, un seminar internațional cu tema „Holocaustul – istorie și educație în Europa astăzi“. Evenimentul i-a avut ca invitați pe Paul A. Levine și Michael Enoksson, de la Universitatea din Upsala. Printre temele discutate s-au numărat tematici cum ar fi: „Dileme intelectuale și morale privind studiul Holocaustului din Europa de la începutul secolului XXI“, „Percepția Holocaustului în România după 1990“, „Predarea istoriei Holocaustului în școli“ sau „Populația românească și deportarea romilor“.

La acest seminar a fost invitat și profesorul Iosif Mogoș de la Colegiul Național Bilingv „George Coșbuc“, un mai vechi prieten al redacției noastre și al armenilor, care de altfel a avut și o bursă în 2004 la Institutul de Studiere a Holocaustului *Yad Vashem*. Am profitat de ocazie și a discutat cu el câte ceva despre acest seminar:

La 82 de ani, cântărețul francez se află într-un turneu de amploare care a cuprins, în 2006, țări ca Germania, Statele Unite, iar în 2007 va ajunge în Japonia și în state din America Latină. Cu acest turneu, cântărețul nu vrea să ajungă și în Franța, țara natală de la care nu vrea să-și ia încă adio. Charles Aznavour va concerta pe 2 și 3 februarie la Osaka, pe 7 februarie la Fukuoka, la Tokyo pe 10 și 11 februarie, iar ultimul spectacol va avea loc pe 13 februarie, la Nagoya. „Nu am impresia că merg acolo pentru a cânta, ci pentru plă-

„Seminarul a căutat să scoată la lumină, să sensibilizeze opinia publică asupra problemei extrem de delicate și spinoase și încă dureroase a Holocaustului în Europa. După discuția temelor, am luat cuvântul pentru că mă simteam cumva dator să completez câteva aspecte despre astfel de tragedii, despre masacrele în masă. În acest sens am reiterat rugămintea ca pe plan european, acest Institut să se ocupe și de Genocidele din ultimul secol. Unul dintre punctele mele sensibile și dureroase, este Genocidul Armean. Un Genocid pe nedrept uitat, actualmente recunoscut parțial cu foarte multe calcule politice, calcule ce deseori interzic sau întârzic recunoașterea sa. O bună parte a Europei este culpabilă pentru săvârșirea Holocaustului sau a Genocidelor. În această direcție s-a îndreptat și ceea ce am avut eu de spus la acest seminar. Am accentuat din nou drama poporului armean și am solicitat ca cursurile opționale de studiere în școli a Holocaustului ar trebui să înceapă cu Genocidul Armean din 1915. Genocidul Armean a continuat și a culminat cu Holo-

caustul evreilor din timpul celui de Al Doilea Război Mondial. Acest curs opțional s-a introdus în școli din 2005 și doresc ca în cadrul său să fie elaborat și predat un material mai amplu despre drama armenilor și a celorlalte genocide al secolului XX, cum ar fi Cambogia, Rwanda sau Bosnia. Din păcate lumea încă nu a învățat din aceste tragedii consumate... În concluzie, organizatorii seminarului mi-au solicitat să prezint la Institutul *Elie Wiesel* un material bine documentat prin care să argumentez necesitatea cerințelor mele de studiere a problemelor enumerate și pentru a demara un capitol despre Genocidul Armean. Sper să ne ajute și Ambasada Republicii Armenia din România și Uniunea Armenilor din România, căci generația tânără trebuie sensibilizată în acest sens, și aici nu mă refer numai la elevii mei. Cursul despre care vă vorbeam, eu deja îl predau și am inserat în cadrul său și problema Genocidului Armean.

Tot în acest sens, am dezvoltat o strategie pedagogică în rîndul elevilor mei (mulțumită și vouă, redacției *Ararat*). Le-am împărțit un set de întrebări despre cultura, istoria și nu în ultimul rînd despre Genocidul Armenilor la care ei vor răspunde. Este de datoria noastră, a fiecăruia să nu uităm aceste drame, căci doar un singur lucru ar trebui să ne coordoneze, anume umanitatea.“

L-am felicitat încă o dată pe prietenul nostru, profesorul Iosif Mogoș, care împreună cu întregul său colectiv de elevi reușește să contribuie la cunoașterea adevăratelor probleme ale umanității în rîndul tinerei generații. Atît cît este posibil.

EDUARD ANTONIAN

Aznavour în Japonia

cerea mea“, a spus Aznavour. „Este o țară în care îmi place să merg din mai multe motive, nu doar pentru achiziționarea de obiecte, ci și pentru a vizita orașe“, a adăugat artistul. „Este o civilizație pe care o cunoaștem puțin și sînt atîtea lucruri de văzut, de învățat“, a spus Aznavour. Cîntărețul și-a exprimat intenția de a vizita Japonia, între două concerte. „Mi-ar plăcea să trăiesc câteva zile în stil japonez. Dar nu într-un oraș mare, ci acolo unde tradițiile s-au păstrat 100%“, a povestit artistul, citat de *NewsIn*.

Borat și armenii

Scandalul lansat de pelicula „Borat! Învățături din America pentru ca toată nația Kazahstanului să profite“ nu a atins doar România și Rusia.

Filmul redă povestea lui Borat Sagdiyev, un reporter de origine kazahă, însărcinat de guvernul său cu importanta misiune de a arunca un ochi la invidiata națiune americană pentru a-i dezvălui secretele și a îmbunătăți, la întoarcere, viața conaționalilor săi. După o emoționantă despărțire de vecinii lui (actorii fiind aleși dintre romii din satul Glod, care au primit pentru apariția lor în film magnifica sumă de... trei lire sterline), Borat pleacă însoțit de producătorul Azamat Bagatov (actorul de origine armeană Ken Davitian) spre însoritele meleaguri ale U.S.&A., după cum se încapăținează să pronunțe insolitul reporter. Odată ajuns în America, Sacha Baron Cohen, sub o mască naiv-răutăcioasă a personajului Borat, pune la grea încercare societatea americană, într-o suită de momente înscenate în care lovește tot ceea ce înseamnă politică, valori morale și sociale, mod de viață și obiceiuri americane.

S-a lăsat cu procese și cu daune materiale, Sacha Baron Cohen trebuind să liniștească atît instanțele din România și Rusia cît și, recent, pe cele din Statele Unite care au deschis un proces împotriva producătorului „Borat“ acuzîndu-l de... pornografie.

Scena incriminată, la care cu greu rezisti, este cea în care Sacha Cohen și armeanul Ken Davitian fac „naked wrestling“, scenă ce o să intre în analele cinematografului nu la categoria comedie, ci la horror și direct pe locul I.

COMENTARI

Bedros HORASANGIAN

Sad Darineru!
Cu Dighin Voschian

Ne parvine prin intermediul fostului ambasador român la Erevan, dl Nicolae Iordache, care și-a încheiat misiunea în Armenia, o scrisoare. O simplă scrisoare. Și nu prea. Este o caldă, tandră și sinceră confesiune. A unei vieți. A unei femei care s-a născut într-o familie de armeni, a fost în România și apoi, prin întorsăturile brutale ale istoriei a ajuns în Armenia. (Apropo, de „brutalitățile istoriei“: dl. Tigran Grigorian care se irita cînd îl făceau securist, este pus frumos în pagină de generalul Ion Mihai Pacepa, ca un util colonel, bun la limba engleză și americană, „specialistul nostru“, precizează exșeful DIE și om de casă al fostului secretar general al PCR, etc. [vezi: cartea generalului Ion Mihai Pacepa, „Programat să ucidă. Responsabilitatea Moscovei în asasinarea lui J.F. Kennedy de către Lee Harvey Oswald“, Editura *Ziua*, 2006 și cotidienele *Ziua* din 23 noiembrie 2006 și *Jurnalul Național* din 22 noiembrie 2006 și site-ul *ziare.com*]) Acum se explică neoficial de ce, cum și în ce calitate dl. Tigran Grigorian s-a prezentat la locuința lui Siruni cînd „Oriort“ [Domnișoara] Angel, cumnata lui, era convinsă să „vîndă“ arhiva și manuscrisele marelui savant, care, în loc să ajungă la Vehapar, au ajuns pe mîna securității române. Nimic nu rămîne ascuns pe veșnicie. Mai ales minciuna și ticăloșiile.)

În Armenia, Doamna Anaid Asichian Voschian căci despre dînsa este vorba în cele ce urmează trăiește ca și ceilalți repatriati. Viața își urmează cursul, cu bune și nebune, pînă cînd Armenia devine din nou un stat independent pe harta lumii. Iar doamna Voschian, abia acum, îndrăznește să pună pe hîrtie povestea vieții ei. Fără să vrea să facă literatură, D-na Voschian reușește să depună mărturie despre existența ei. Și a celor în mijlocul cărora i-a fost dat să trăiască. Nu noi ne alegem, de multe ori, destinul, ci el vine peste noi. Care ne dovedim neputincioși să-l mai schimbăm. Așa a fost să fie. Viața ei, a Doamnei Voschian, a mea, a lui, a noastră. Armeni sau mai puțin armeni.

„Ani de zile ma obsedat gîndul de ami descrie viața, fiind foarte conștientă că n'am trecut pe lîngă viața, ci chiar prin ea“, notează cu căldură D-na Voschian. (Păstrăm punctuația și exactitatea formulărilor din text, chiar și erorile gramaticale, pentru a păstra culoarea și forța epică a narațiunii.)

„Omul lasă un memoar al epohii sale, fără importanță absolută cum este scris, bine sau rău. Numai să fie scris sincer sau rău și cinstit“. Cum să nu emoționeze o astfel de mărturie despre transferul scriptic al unei/al unor existențe? Mai ales pentru armeni. Obligați să plece în lume, să fugă, să lupte, să se ridice peste disperarea și dramele ce le-au fost încercare și preț plătit cu vîrf și îndesat.

Am citit plin de emoție și înțelegere confesiunea Doamnei Voschian. Vom încerca să o transformăm într-o carte. Pînă atunci, îi transmitem și pe această cale toate gîndurile noastre bune, urări de sănătate și multe bucurii. Sperăm ca noua ambasadoare a României, Doamna Crina Prunariu, soția faimosului cosmonaut Dumitru Prunariu, să-i facă o vizită Doamnei Voschian și să-i transmită gîndurile bune românești.

Crăciun fericit și La Mulți Ani!

2007

ar fi privit la serbări, îndrumîndu-i pe pelerini.

Istoricul Strabon scrie că, în acele zile rituale, tinerele armenice nobile adeseori își sacrificau virginitatea pentru tinerii pe care-i iubeau, pecetluind astfel fecunditatea.

În timpul petrecerilor de *Navasard*, de obicei, armenii închinau zeilor sacrificarea unor viței și tauri, cu al căror sînge se vopseau toți credincioșii, în semn de început al curățeniei și al unei vieți noi.

În secolul XVIII, conform calendarului stabilit de Catolicosul (Patriarh Suprem) Simeon Erevanți, data de 1 ianuarie a fost stabilită drept începutul de An Nou. Noi, armenii, încercăm să-i conferim acestei sărbători un specific armenesc, păstrînd aspectul ornamental, băuturile și preparatele culinare specifice de *Navasard*.

M. M.

DEZVELIREA MONUMENTULUI HOLOCAUSTULUI LA EREVAN

(continuare din pagina 1)

și de fapt că aici nu exista deloc antisemitism. După dizolvarea URSS mulți evrei au făcut *alya* spre Israel, mai ales în timpul conflictului din Nagorno-Karabakh.

Cu prilejul dezvelirii monumentului, cuvântul introductiv a fost rostit de Președintele Comunității Evreilor din Armenia d-l Varjabedian-Filler. Au fost prezenți membrii guvernului Republicii Armenia, reprezentanții misiunilor diplomatice, reprezentanți ai

de reculegere pentru victimele Holocaustului și a Genocidului armenilor.

Onoarea de a tăia panglica inaugurală i-a fost conferită Președintelui Comunității Evreilor din Armenia d-na Rimma Varjabedian-Filler, Rabinului Șef din Armenia, d-l Hersh Meir-Burschtein, d-lui Alexandru Poriadociny și compozitorului Willy Weiner. Rabinul Șef din Armenia, d-l Hersh Meir-Burschtein a aprins lumânările și a spus *Kadish*-ul, după care a fost

Rabinul Șef din Armenia d-l Hersh Meir-Burschtein și compozitorul Willy Weiner prezenți la ceremonie.

Uniunii Naționalităților din Armenia, membrii ai comunității evreiești din Armenia. La festivitatea de dezvelire au luat cuvântul consilierul Președintelui Armeniei Sergo Yeritsian, consilierul prezidențial în problemele de religie și minorități, Granuș Haratian, președintele Consiliului Tutelar a Comunității Evreiești din Armenia, sponsor al mai multor proiecte din Armenia, autor al cărții „De la Ararat la Sion” d-l Alexandru Poriadociny, președintele Partidului Republican al Armeniei, d-l Gaghik Melikian, reprezentantul Congresului Armenilor din America, d-na Arpi Vartanian, reprezentanta OSCE în Armenia d-na Jeanette Kletzer.

Monumentul a fost dezvelit în acordurile piesei simfonice „Cântarea cîntărilor” a cunoscutului compozitor Willy Weiner, prezent la ceremonie, care a cerut un minut

a fost ascultată melodia din filmul „Lista lui Schindler”.

În anul 1991 a luat ființă, Comunitatea Evreiască din Armenia, (CEA) care funcționează în baza Constituției Armeniei și a legii israeliene privind reîntoarcerea. În anul 1999 a fost pusă piatra fundamentală pentru monumentul închinat memoriei victimelor Holocaustului. În comunitatea evreiască din Armenia există persoane care au supraviețuit afiț ororilor Holocaustului (*Shoah*) cît și atrocităților Genocidului armean (*Axor*).

Monumentul se află în centrul Erevanului, la intersecția străzilor Terian și Moscovian. Autorul monumentului este cunoscutul arhitect Ruben Arutecian. Monumentul reprezintă două stele de bazalt care simbolizează similitudinea destinelor celor două vechi popoare – armean și evreu – secțiunea trium-

ghiulară a prismelor prin supra-punere duce la imaginea unei stele hexagonale (*Maghen David*) și poartă inscripția (în armeană și ivrit) „Victimelor Holocaustului și Genocidului” „A trăi fără a uita”. Părțile neterminate din vîrf sugerează viețile întrerupte ale victimelor. În centrul compoziției monumentale este așezată o luminare de bronz, care va lumina seara, pentru a reaminti că nici Holocaustul nici Genocidul nu trebuie să se mai repete.

În final au fost recitate versurile poetului Y.S. Goldenberg închinat memoriei victimelor Holocaustului și Genocidului armean.

La ridicarea monumentului și-au adus contribuția mai multe persoane și organizații printre care amintim; președintele Consiliului Tutelar al Comunității Evreilor din Armenia, d-l A.Poriadociny din Sankt Petersburg, Partidul Republican din Armenia, familia Rabinului Șef din Armenia, d-l Hersh Meir-Burschtein, d-l Varjabedian Torcom, Asociația *Nushkian* care a oferit terenul pentru monument, fam. Canovici-Berberian, Asociația franceză SASSOUN, Paul Keosian, Israel Feldman, Hoyl Ohaman, Direcția în problemele religiei și minorităților a Republicii Armenia, Zakarian Ecaterina, Goldina Nelly, Șaricova Olga, Ruișian Oct, Fein Sofia, Hazarian Eugenia, Enokian Gayane, fam. Mandel, Feldgian Valeria, fam. Feller, Cerniavscaia Ella, Mkrtumian Șuber, Asadurian Anna, Ohanesian Karen, fam. Feivuş, Solovieva Maria, Kinșacova Nadejda, fam. Astvadzadurian, Yesadjanian Bella, Arachelian Ruben, Gabrielian Anush, Varjabedian Rimma, Abagian Rubina, Membrii Uniunii Minorităților, Rășhtuni Larisa, Kuzminscaia Alla, Grigorian Suren ș.a.

Arpiar SAHAGHIAN

Parlamentului a salutat această declarație spunînd că: „Această lege este o mîndrie și o bucurie pentru întreaga comunitate armeană din Argentina și pentru Armenia. Argentina a demonstrat încă o dată că este preocupată de problema drepturilor omului și de speranțele poporului armean”.

Reacția turcească nu a întârziat, iar Ministerul Turc de Externe a condamnat aprobarea acestei rezoluții declarînd că: „Argentina periclitează, prin acest gest, relațiile istorice și bilaterale dintre cele două țări”.

DEZVELIREA MONUMENTULUI GENOCIDULUI LA ROMA

23 noiembrie a fost o zi remarcabilă pentru armenii din Italia. În Piața *St. Nicolas* din Roma a fost ridicat un khacikar în memoria victimelor Genocidului Armean din 1915. La ceremonie au participat: Ambasadorul Republicii Armenia în Italia - Ruben Shugarian, Aleco Peziqian – reprezentantul Comitetului „Cauza Armeană” din Italia, consilierul cultural al Primăriei din Roma - Saverio Caleotta, Arhimandritul Michael Muradian, Stareț-Superior al Mănăstirii *Levonian*, purtătorul de cuvînt al comunității armenice din Italia - Robert Atarian, călugărițe ale Ordinului „Ecuthoxia Qeshishian – Immaculate Conception”, precum și reprezentanți ai presei din peninsula.

Khacikar-ul a fost sfințit de către Arhimandritul Michael Muradian, iar Ambasadorul Robert Shugarian a mulțumit Italiei și orașului Roma pentru tot ceea ce a făcut pentru armeni.

DAVID MURADYAN în dialog cu conaționalii noștri

În continuarea întîlnirii pe care a avut-o la biblioteca „Dudian” din București cu conaționalii noștri, conf. univ. David Muradyan din Erevan, scriitor, dramaturg și cineast, a răspuns la cîteva întrebări.

Vartan Arachelian: «În ce împrejurări politice și cum a fost posibil ca Sergei Parajanov să realizeze filmul „Culoarea rodiei”?»

D-l David Muradyan a arătat că realizarea filmului a început în 1967, o perioadă a liberalismului post-stalinist, cînd arta cinematografică s-a înnoit destul. Dar în timpul filmărilor, la Praga au avut loc evenimentele din 1968, moment care a trasat o graniță între dezghețul post-stalinist și înăsprirea din epoca brejneviană, deci o perioadă foarte periculoasă. Așadar, filmările au început într-o libertate relativă și s-au terminat cu libertatea transformată în constrîngere. Sigur că filmul lui Parajanov nu avea un conținut politic, ci mistic, religios, spiritual, naționalist, fiind subliniată suveranitatea individului. Toate acestea nu puteau fi tolerate din partea ideologilor și a cenzurii moscovite (căci acolo se trimiteau toate filmele din republicile unionale). Dar „Culoarea rodiei” nu putea fi interzis total, căci Parajanov avea deja un mare prestigiu internațional datorită filmului „Umbrele strămoșilor uitați”. S-au făcut cîteva tăieturi sau intervenții pe peliculă. Cu toate acestea, filmul a învins toate opreliștile și a ajuns pe ecranele lumii. Cum? Cu sprijinul, pe atunci, tînărului Krzysztof Zanussi și al altor regizori polonezi, care și-au prezentat niște filme la Moscova, cîte o cutie cu fragmente de role din fiecare parte a filmului lui Parajanov ieșind în bagajele fiecăruia dintre oaspeți. Pe această cale, filmul lui Parajanov a ajuns în străinătate, cucerind un adevărat triumf, ca o expresie a noului limbaj cinematografic, a noii estetici. Asta s-a petrecut la sfîrșitul anilor '60. Cu cîteva ani în urmă, cu prilejul centenarului cinematografiei, într-un sondaj efectuat de francezi, numele lui Parajanov s-a aflat printre cele mai importante 20 de nume ale unor regizori din lumea întreagă”.

Tacuhi Karacașian s-a interesat de ce Armenia și-a ales ca fruct-simbol tocmai rodia?

Cum la această întrebare putea să răspundă doar Parajanov însuși, d-l David Muradyan a spus că „un simbol artistic nu se explică pînă la capăt prin logică. Meseria se explică, dar arta nu. În aceasta există o limită, dincolo de care începe misterul, iar marii artiști crează pe această linie despărțitoare, între realitate și mister. De ce rodia? Să ne amintim de toate bisericile din Armenia, mai ales de basoreliefurile de la Aghtamar, unde rodia este prezentă mereu. Se spune că într-o rodie există tot atîtea bobîțe cîte zile are anul. Așadar, Dumnezeu a făurit acest fruct cu 365 de bobîțe. Aici este deja o mistică, pe lîngă realitate, pe lîngă natură. Ce ne spune culoarea acestui fruct? În interior este culoarea sîngelui uman. Singele înseamnă și viață, cînd rodia este întreagă, dar înseamnă și sacrificiu, cînd o tai și i se scurge sucul roșu. Deci există noțiunile de viață și de moarte în rodie.

Dacă vă aduceți aminte de „Ararat”-ul vizionat aseară, de ce regizorul Atom Egoyan a pus o rodie în mîna lui Charles Aznavour, interpretul regizorului din film? Pentru că în filmul lui Egoyan sînt multe aluzii – pe regizor îl cheamă Saroyan și imediat în conștiința europenilor și a americanilor este evocat astfel numele lui William Saroyan, deci un simbol armenesc. Și apropo! În „Trageți în pianist” al lui François Truffaut, numele eroului interpretat tot de Aznavour este Saroyan. Sînt jocuri de cuvinte, dar ele au sensuri complementare. Rodia pusă acum în mîna lui Saroyan-Aznavour este un simbol al livezilor pierdute. Pe de altă parte, în film se interzice trecerea frontierei cu rodia căci pentru un vameș ea este un fruct, dar pentru eroul filmului este un simbol, o amintire a patriei, pe care vrea s-o poarte în lume. Dar este și o trimiteră la „Culoarea rodiei” al lui Parajanov; observăm că rodia joacă mereu un rol de personaj care traversează filmele cu tematică armeană. Rodia este prezentă în creațiile poetice ale lui Sayat Nova, în miniaturile medievale armenice. Treptat, acest fruct a căpătat o semnificație istorico-artistică, cît și rituală. La început, filmul lui Parajanov s-a numit „Sayat Nova”, dar s-a schimbat ulterior și bine s-a făcut. Căci nu este vorba doar de viața lui Sayat Nova, ci de viața de poet armean, de la *gusanii* medievali timpurii pînă la (poate) Eghişe Cearent (sec. XX)”.

Tacuhi Karacașian s-a interesat, de asemenea, de viața culturală din alte orașe ale Armeniei, la care d-l David Muradyan a vorbit despre o bogată activitate cultural-artistică în Gyumri și Vanașor.

D-na Ulnia Blănaru-Maganian a mulțumit tuturor celor care au organizat „Zilele filmului armean” și și-a exprimat dorința ca asemenea manifestări artistice să aibă loc și în viitor, fiind cu toții dornici să le gustăm.

În încheiere, d-l David Muradyan a rugat să se transmită întreaga sa recunoștință d-lui Varujan Vosganian pentru sprijinul și autoritatea de care se bucură în asigurarea reușitei organizării unor asemenea acțiuni în România. Totodată, d-nia sa și-a exprimat speranța că interesul față de aceste manifestări va crește, la ele participînd și cei veniți din Armenia, care trăiesc și muncesc aici, mai ales generația tînără. Este convins că toate acestea vor căpăta o amploare crescîndă.

D-l David Muradyan le-a mulțumit tuturor celor prezenți care și-au dedicat d-niei sale ziua lor de odihnă.

„La revedere, domnule Muradyan!”

A consemnat
Madeleine KARACAȘIAN

ZIUA COMEMORĂRII GENOCIDULUI ÎN ARGENTINA

Senatul argentinian a aprobat în unanimitate o lege ce declară ziua de 24 aprilie drept „Ziua Națională a toleranței și respectului pentru umanitate”. Legea a fost aprobată de către Parlamentul argentinian și urmează ca Președinția să-și dea acordul. Toți cetățenii argentinieni de origine armeană au ca urmare a acestei legi dreptul de a avea o zi liberă pe 24 aprilie.

Comitetul Național Armean din America de Sud a realizat o campanie susținută, ca această propunere să intre pe agenda parlamentară a Argentinei. Această lege confirmă încă o dată în final că: „Prin vot unanim Argentina recunoaște oficial realitatea Genocidului Armean comis de Imperiul Otoman între 1915-1923”. Ambasadorul Armeniei în Argentina, E.S. DI. Vladimir Karmirshalyan prezent la această sesiune a

Interviu în exclusivitate cu David Muradyan

„Cea mai bună propagandă pentru Armenia este scoaterea în lume a talentelor armene“

După cum am promis în numărul trecut, de data aceasta voi publica un interviu în exclusivitate cu d-l DAVID MURADYAN, conferențiar universitar la Institutul de Teatru și Film din Erevan, cunoscută personalitate a vieții culturale armene, scriitor, dramaturg și cineast, cu funcții de răspundere în uniunile de creație din domeniile respective.

Stimate d-le Muradyan, sînt încîntată că scopul vizitei dvs. la București a fost legat de Zilele Filmului Armean, ceea ce pentru noi au constituit un prilej de mare bucurie, mai ales că a fost pentru prima dată cînd spectatorii români, în special cei ce urmăresc arta cinematografică, au avut prilejul să cunoască filmul armean.

Și pentru mine este un eveniment important, din moment ce Armenia își dorește să-și prezinte arta cinematografică pe plan internațional și împreună cu ea să ofere imaginea, numele și, în general, cultura Armeniei, ca să mă exprim mai concret – „adresa armeană“ ca stat, înscrind-se cu deosebire în familia europeană. Avem cu toții un scop național – să facem astfel încît această „adresa armeană“ să devină vizibilă, marcantă și recunoscută.

În toate domeniile?

Da, căci arta cinematografică ajută mereu, ajută mult, imaginea fiind un limbaj internațional. Filmul își găsește mult mai ușor punctele de contact cu spectatorii de altă limbă. De aceea, mi se pare că a fost o decizie bună, inteligentă organizarea acestor zile și, în acest sens, să fim recunoscători E.S. d-lui Yeghishe Sargsyan, ambasadorul Armeniei la București, Uniunii Armenilor din România, nu în ultimul rînd Ministerului Culturii de la Erevan pentru punerea în aplicare a acestei inițiative. Am adus exemplare ale producției noastre cinematografice din ultimii 10-15 ani, încercînd să arătăm ce schimbări au avut loc în viața noastră, cum arată armeanul de astăzi și cred că spectatorul român a reușit să-și extindă ideile și să descopere probabil ceva nou pentru el, dar să și vadă că noi, ca oameni, trăim cu toții aceeași viață.

Că trăim același gen de schimbări?

Exact.

Vă rog să comentați punctele forte ale acestor „zile“

Firește, trebuia să inaugurăm aceste „zile“ cu „Culoarea rodiei“ al lui Parajanov, care, este una dintre „cărțile de vizită“ internaționale ale filmului armean. Firește că trebuia să includem în acest program „Ararat“-ul lui Atom Egoyan. Ca producție nu este un film armean, dar el poate fi clasat în tematica generală armeană, căci el izvorăște integral din experiența de viață armeană, din destinul armean, iar realizatorul este el însuși armean.

Așadar, poate fi inclus acest film în contextul armean?

Evident. El investighează urma lăsată de Genocid, influența psihologică asupra celei de-a treia, noii generații. Se spune că Atom Egoyan a realizat un film despre Genocid. Nu! El a făcut, de fapt, un film despre influența Genocidului asupra armeanului din generația a treia, care trăiește în lumea largă, contemporană, în lumea unor culturi străine, ce urme a lăsat el în sufletul armeanului. Filmul are un caracter social, psihologic. Din acest punct de vedere trebuie privit el.

Dar alături de aceste două filme emblematice pentru noi, ați adus și alte filme minunate. Vorbiți-le, vă rog, cititorilor noștri și despre celelalte producții

Filmul „Dor“ al lui Frunze Dovlatyan este despre omul care nu și-a uitat pămîntul, patria, amintirile, trăind în regimul totalitar stalinist. Acest regim nu suporta ca omul să fie legat de noțiunile sacre naționale. Am adus și un film care oglindește viața actuală de după cutremurul din 1988, un subiect care redă durerea noastră, a tuturor, un film foarte bun cu dragoste față de oameni, față de acei oameni care au dovedit dorința lor de a trăi, despre vitalitatea lor – „Autobuzul vesel“ al lui Albert Mertschyan. Și „Simfonia tăcerii“ al lui Vigen Chaldranian este meritoriu. Cu alte cuvinte, mi se pare că acest program a oferit prilejul de a intra în contact atît cu compatrioții noștri, cît și cu spectatorii acestui pămînt.

Acum vă propun să schimbăm registrul și să vă rog să ne vorbiți despre starea literaturii armene din ultimii 15 ani, dat fiind că sînteți nu numai un scriitor și dramaturg cunoscut, ci și vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din Armenia.

De fapt, literatura, filmul, artele, în general cultura trec prin aceleași procese. În acești ani, literatura contemporană armeană a devenit mult mai variată. Libertatea a deschis și a oferit posibilitate ogîndirii unor asemenea domenii ale vieții, asupra cărora literatura nu se oprea înainte, nu se referea uneori din pudoare. Cred că avem forme noi de literatură, destul de prezentabile, care pot ieși, cu cele mai bune exemple, și pe plan internațional. Știți, dacă literatura celor 15 ani oferă 15 cărți de valoare, înseamnă că cei 15 ani trebuie socotiți justificați în fața istoriei.

Asta pentru că, evident, nu cantitatea contează

O carte pe an este un rezultat bun. Găsesc că în acești 15 ani avem atît proză, cît și poezie, iar dramaturgia a devenit destul de viabilă. De ce? După părerea mea, pentru că trăim într-o perioadă dramatică. Vremurile, prin caracterul lor, sînt dramatice

Putem spune deci că viața a oferit exemple

În plus, mai există o circumstanță. Acum cartea se cumpără mai puțin, dar la teatru se merge, astfel încît scriitorii au început să încline spre teatru, căci cuvîntul lor are în

acest fel mai mulți destinatari. Literatura noastră este, așadar, într-o situație interesantă.

Vă rog să vorbiți și despre contactele pe care le-ați avut cu colegii români.

Am avut niște întîlniri minunate. Aici trebuie să subliniez rolul de element mobilizator jucat de talentatul nostru conațional Varujan Vosganian în întîlnirile mele cu Gabriel Chifu, secretar general al Uniunii Scriitorilor din România și cu Horia Gârbea, președinte al Asociației Scriitorilor București. Am avut convorbiri foarte utile și am stabilit înțelegeri precise pentru a organiza schimburi reciproce de traduceri, pentru ca scriitorii noștri să fie publicați aici, iar cei români în Armenia. Întîi trebuie să pornim de la ideea că literaturile trebuie să se întîlnească reciproc și trebuie restabilită, ca să spun așa, o comunicare normală. Prin urmare, posibilități există, ele nu sînt mari, dar există. În plus, este și elementul uman. În același sens, pot să socotesc această vizită a mea utilă pentru mine personal, căci am dobîndit o mulțime de noi elemente care mi-au lărgit orizontul.

Dar ați avut contacte și cu lumea filmului din România. În ce au constatat acestea?

Într-adevăr, am făcut o vizită la Universitatea de Artă Teatrală și Cinematografică (U.N.A.T.C.) care parcă ar fi soră geamănă cu Institutul nostru de Teatru și Film de la Erevan. Se pare că este același sistem, același gen de institut. Vizionînd filmele studenților de aici am avut impresia că aceste filme sînt realizate în Armenia, căci într-adevăr sîntem locuitori ai aceluiași timp. Țările noastre au trecut prin aceleași procese social-politice. Există convergențe în experiența de viață, similitudini în probleme, încît filmele acestei generații mi-au făcut o impresie destul de bună. Studenții mi-au pus întrebări despre filmul armean, despre Armenia. Iar eu am fost încîntat că aveam prilejul să-i apropii de acest subiect.

Însoțindu-vă pretutindeni, chiar mi s-a părut că studenții români erau interesați în mod sincer

Sper și cu că au fost interesați, de aceea am lăsat la U.N.A.T.C. un volum de dramaturgie armeană, tradusă în engleză de către Uniunea Scriitorilor din Armenia. Deoarece dorim să ieșim pe plan internațional cu proza, cu poezia și cu dramaturgia noastră, în urmă cu doi ani am apelat la Uniunea Generală Armeană de Binefacere care a apreciat utilitatea ideii noastre și ne-a pus la dispoziție unele mijloace materiale.

Ceea ce mi se pare că este foarte important, dacă nu chiar vital. Nu-i așa?

Categoric, mai ales că știm cîtă nevoie avem de un asemenea dialog intelectual, așa încît, slavă Domnului, volumele respective au devenit o realitate concretă. Sper ca volumul de dramaturgie pe care l-am dăruit pentru biblioteca Universității să devină cunoscut pentru cadrele didactice și pentru studenți, astfel încît să le stărnească interesul și apoi, cunoscînd noua dramaturgie armeană, poate într-o zi să o prezinte pe scenele studentești.

Pe de altă parte, conaționalul nostru Florin Kevorkian v-a invitat să-i vedeți filmul „Alogic 11“ în cadrul festivalului „DaKINO“, la care, în prima zi, nu prea

erau mulți spectatori

Știți ce se întîmplă? Mai întîi, e clar că în lume sînt multe festivaluri. Acesta este un festival tînăr. Cînd am început și noi, la Erevan, festivalul „Caisa de aur“, în primul an a fost destul de modest. Dar iată că am făcut trei ediții cu „Caisa de aur“ și în acest an, el a fost socotit la un înalt nivel internațional, căci printre personalitățile care au asistat, dovedind interes pentru Armenia, s-au aflat Tonino Guerra, Krzysztof Zanussi, Godfrey Reggio, Marco Bellocchio ș.a., avînd un renume internațional. Așa încît, eu cred că și „DaKINO“ are viitor. Vom încerca să prezentăm la acest festival filme de scurt metraj ale tinerilor noștri cineaști. Vom fi foarte încîntați să vedem filmele lui Florin Kevorkian la „Caisa de aur“. Pentru noi este esențial că un artist al poporului armean există în cinematografia română și că promite un viitor interesant.

Domnule Muradyan, aceste Zile ale Filmelor Armene au coincis și cu prezența lui Eduard Topchjan în concertul de la Radio. Cum vi s-a părut această coincidență?

M-am convins încă o dată că cea mai bună propagandă pentru Armenia și în folosul poporului armean o constituie scoaterea în lume a talentelor armene. Așa cum a fost concertul lui Eduard Topchjan la București cu Orchestra Națională Radio într-o sală arhiplină, dirijînd creații de înalt nivel. Ștînd așa, m-am convins că pînă și omul care poate nu știe unde se află Armenia, după un asemenea concert, trebuie nu numai să cunoască acea țară, dar s-o și respecte, pentru că oferă asemenea artiști. Același lucru se referă și la filme, la toți acei oameni talentați care, ieșînd în lume, sporesc numărul prietenilor Armeniei, căci frumosul sporește întotdeauna numărul prietenilor. Cu cît vom exporta mai mult arta noastră, cu atît vom cîștiga spațiu pentru Armenia, căci granițele fiecărei națiuni sînt definite de granițele ei culturale. În funcție de lărgimea granițelor culturii tale, cu atît ești mai mare.

Așadar, cele două evenimente la care am asistat au dat amploare acestei săptămîni a culturii armene și în urma unei asemenea inițiative sper ca Ambasada Armeniei, Uniunea Armenilor și Ministerul Culturii din Armenia să găsească formele potrivite, astfel încît, în fiecare an, arta armeană – sub o formă sau alta – să amintească în România de Armenia, de cultura armeană și – de ce nu? – ar fi minunat să avem și la noi prezențe ale culturii române.

În sfîrșit, vă rog și citeva gînduri despre comunitatea armeană din România

A fost foarte interesant pentru mine, căci comunitatea armeană de aici este serioasă, avînd o biografie istorică solidă, cu legături destul de profunde cu Armenia. E suficient să amintesc doar de Catolicosul Vasken I, pentru a-i înțelege viața, activitatea. A fost foarte interesant să-i văd pe conaționali mei, care au o asemenea încredere în cultura noastră. Observ că vechea generație este legată profund de limbă, cultură, istorie și tradiții naționale. În acest sens, aș dori să subliniez rolul dvs. special. Vă cunoscteam bine încă din Armenia, de la întîlnirile cu scriitorii din Diaspora. Dar aș dori să arăt dăruirea dvs. uimitoare față de cultura armeană. Eu susțin că o cultură este ca o religie. Or, pentru dvs. cultura armeană este deopotrivă credință, religie. Vă mulțumesc foarte mult că prin prezența dvs. energică faceți atîtea lucruri pentru arta și literatura noastră, mai ales în aceste zile cînd ați fost alături de mine ca un înger păzitor, fără de care această acțiune n-ar fi fost posibilă.

Vă mulțumesc mult, sînt profund emoționată de vorbele dvs., cerîndu-mi totodată scuze de la cititorii mei, pentru că, în aceste zile, a trebuit să reproduc de mai multe ori bunele impresii despre mine. Dar se pare că totul a fost foarte sincer.

Madeleine KARACAȘIAN

ECONOMIE

Mersul economiei Armeniei a întrecut cu mult – cel puțin în primele zece luni – previziunile pentru acest an: față de o estimare de 7,5% pentru întregul an 2006, între ianuarie și octombrie produsul intern brut (PIB) al țării a crescut cu 13% (față de creșterea de 12,5% din aceeași perioadă a anului trecut). Creșterea se datorează în special sectorului construcțiilor, agriculturii și serviciilor, industria nefiind într-o formă prea bună.

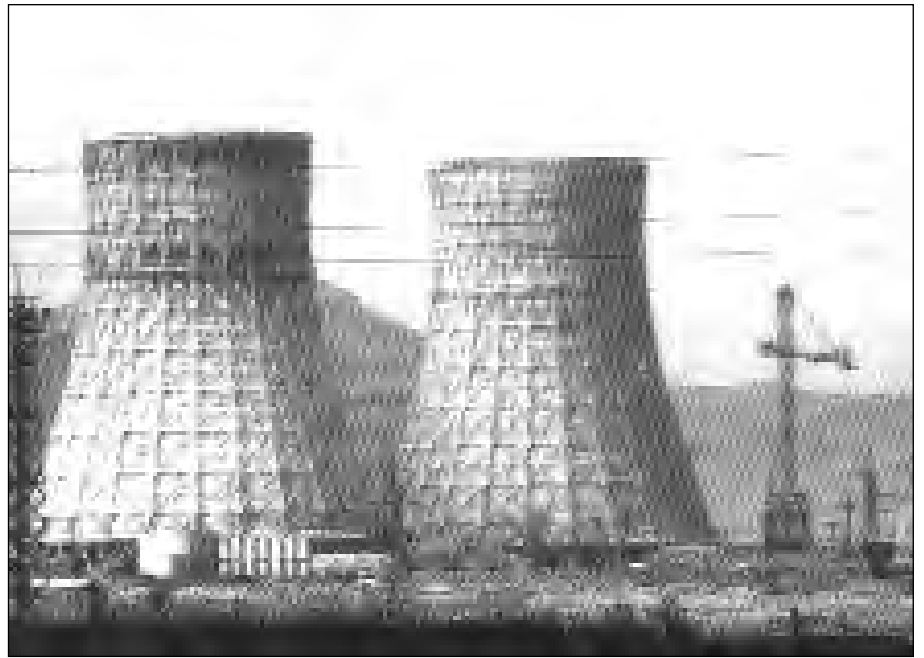
În primul semestru al anului au fost înființate 5.600 de noi întreprinderi mici și mijlocii (creându-se astfel 11.000 de noi locuri de muncă), în timp ce altele 1.600 au dispărut. Numărul întreprinderilor de toate categoriile înregistrate în Armenia se ridică la 125.000, cele mici și mijlocii furnizând aproape 40% din PIB.

Potrivit estimărilor, economia subterană ar reprezenta circa 45% din activitatea economică a Armeniei, în timp ce în Europa de Vest munca la negru nu depășește 15%. Aceasta înseamnă că volumul încasărilor din impozite este mult sub potențial, bugetul statului fiind mult subțiat. Problema preocupă în mod deosebit administrația de la Erevan, însuși președintele Robert Kočecarian arătându-se foarte nemulțumit și considerând că, în ciuda progreselor făcute în ultimii ani, ameliorarea administrației fiscale și vama-

le rămâne departe de a fi satisfăcătoare. Și aceasta în situația în care bugetul Armeniei pe 2007 prevede o creștere de 16% a cheltuielilor publice, ceea ce impune o reducere drastică a evaziunii fiscale.

Investițiile străine în Armenia au crescut în primul semestru al acestui an cu 27% față de aceeași perioadă a anului trecut, ridicându-se la suma de 178 de milioane de dolari. Investițiile directe s-au ridicat la 86 de milioane de dolari, cunoscând o creștere de 9,2% față de primul semestru al lui 2005. Investițiile grecești de 37 de milioane de dolari, datorate în principal grupului grec ce deține ArmenTel-ul, au cunoscut o scădere de 35%. În schimb, investițiile libaneze, în sumă de 50 de milioane de dolari s-au multiplicat cu 2,1, mai ales datorită grupului libanez K-Telecom care a investit în filiala sa armenescă VivaCell, al doilea operator de telefonie mobilă din Armenia. Ceilalți mari investitori sînt Rusia (19 milioane de dolari), Argentina (17 milioane), Statele Unite (aproape 15 milioane) și Germania (12 milioane).

În ceea ce privește investițiile „străine armenesti”, în anul 2005 armenii din Diaspora au investit în Armenia 150 de milioane de dolari, în timp ce cetățenii armeni plecați la muncă în străinătate au aruncat pe piața armenescă aproape un miliard de dolari,

sub formă de ajutor bănesc trimis familiilor rămase acasă.

În primele zece luni ale anului inflația s-a situat la nivelul de 2,5%, în același interval de timp dolarul american devalorizându-se cu 15% față de dram-ul armenesc (381,36 de dram pentru un dolar în octombrie 2006, față de 449,28 în octombrie 2005).

În ceea ce privește șomajul, din forța de muncă activă de 1.163.600 de persoane, la sfîrșitul lunii martie oficial 7,7% (89.300 de persoane) nu aveau un loc de muncă,

femeile reprezentînd 71% dintre șomeri.

Creșterea economică a Armeniei se reflectă și în piața de consum, care a înregistrat o creștere de 17,3% în primul trimestru al lui 2006 față de aceeași perioadă a lui 2005. Un indicator interesant este și evoluția prețului locuințelor, între ianuarie și septembrie 2006 prețul metrului pătrat al apartamentelor din Erevan crescînd cu 29,9%, iar în celelalte orașe ale țării cu 42,1%, ambele cifre reprezentînd recorduri pe piața imobiliară.

KARABAGH

2006 nu a adus nimic deosebit în procesul negocierilor privind conflictul din Karabagh. Totuși, pe fondul agresivelor (și devenite deja banale prin repetiție) amenințări ale Azerbaidjanului (care agită posibilitatea ofensivei militare în cazul eșecului negocierilor), tripla copreședinție ruso-franco-americană a Grupului de la Minsk al OSCE nu a încetat nici un moment să lucreze și să facă naveta între Baku, Erevan, Stepanakert și capitalele marilor puteri implicate în mediere. Și, din cînd în cînd, cite un diplomat rus, american sau francez, face declarații de un „optimism prudent” privind progresele înregistrate și apropierea în timp a unui eventual acord de pace. Nici președintele Franței, Jacques Chirac, nu s-a lăsat descurajat de eșecurile din trecut și a încercat încă o mediere directă între președinții Armeniei și Azerbaidjanului, pe 10 și 11 februarie la Rambouillet, sub patronajul său și sub auspiciile Grupului de la Minsk, întîlnindu-se pentru prima oară Robert Kočecarian și Ilham Aliev, succesorul și „moștenitorul” lui Haidar Aliev. În „ciuda discuțiilor intense”, negocierile de la Rambouillet s-au soldat doar cu o „înalță apreciere a procesului [de negociere] în curs”, pozițiile părților în conflict rămînînd neschimbate. Fără a avea amănunte tehnice de la Rambouillet, știm că planul de pace propus de Grupul de la Minsk al OSCE prevede

retragerea treptată a forțelor armene din teritoriile azere ocupate și stabilirea, într-un viitor nedeterminat, a statutului final al Karabaghului. În același timp, este binecunoscută poziția Erevanului (cît și a Stepanakertului), care respinge ideea unui plan de pace pe etape (prin care Karabaghul și-ar pierde cîștigurile tactice obținute pînă în 1994, dar ar rămîne fără un statut final, ceea ce ar putea duce la reizbucnirea războiului) și insistă asupra unei soluționări globale, printr-un pachet cuprinzător de acorduri de pace. Mai mult, în ceea ce privește „teritoriile ocupate”, partea armeană nu poate renunța la controlul asupra coridorului Lacin, ce leagă Karabaghul de Armenia, și nici nu poate accepta remilitarizarea regiunii Kelbadjar, care desparte Karabaghul de Armenia, condiții vitale pentru dezentlavizarea și supraviețuirea Karabaghului. Fără aceste două condiții, războiul din Karabagh s-ar dovedi inutil iar soarta armenilor din Karabagh ar fi aceeași cu cea pe care le-o dorea (și le-o dorește) con-

ducerea de la Baku: exilul sau exterminarea.

La fel ca în trecut, nici în acest an președinții Armeniei și Azerbaidjanului nu au ratat, pentru a se întîlni, nici o ocazie prile-

juită de vreo reuniune internațională. Astfel, la forumul organizației cooperării economice a Mării Negre, ce s-a ținut pe 4 și 5 iunie la București, între Robert Kočecarian și Ilham Aliev au avut loc negocieri directe, și de această dată patronate și mediate de OSCE. Deși nu s-au încheiat cu nici un rezultat vizibil pentru profani, potrivit copreședintelui american al Grupului de la Minsk, la București s-au purtat „negocieri foarte amănunțite”, iar „la negocieri a domnit o atmosferă bună”. Președintele Robert Kočecarian a refuzat să dea amănunte cu privire la discuții, spunînd că „nu există o înțelegere pentru a vorbi cu presa”, iar sfîrșitul anului care tocmai bate la ușă infirmă speranțele copreședinților Grupului de la Minsk, care, potrivit mediatorului american, „continuă să creadă că anul 2006 este o fereastră pentru ajungerea la un acord cu privire la Karabagh”.

Este limpede că prea curînd nimic nu se va mișca în mod concret, întrucît liderii celor două țări nu îndrăznesc (sau poate nici nu vor) să recurgă la concesii serioase, din cauza reacției interne. Armenia nu vrea să se revină la situația de dinainte de război, situație care ar însemna curată sinucidere pentru armenii din Karabagh (atunci la ce bun au murit atîția oameni?), iar Azerbaidjanul nu vrea să renunțe la nimic, pentru el Karabaghul nu mai există nici măcar ca entitate administrativă autonomă (ca pe vremea Uniunii Sovietice), iar Stepanakertul a dispărut de pe hartă, acolo aflîndu-se orașul Hankendi (consultați atlasele geografice tipărite după 1990 în lumea anglo-saxonă și vă veți convinge!). Greu de spus unde ar putea fi compromisul.

Oricum, la sfîrșitul lui noiembrie, OSCE face un ultim efort de mediere la nivel înalt și îi aduce pe președinții Robert Kočecarian și Ilham Aliev la Minsk, unde ambasada Rusiei găzduiește încă o etapă de negocieri directe, tot fără rezultat concret. Mediatorii sperau să forțeze ajungerea la un acord înainte de alegerile parlamentare din 2007 și cele prezidențiale din 2008, care se vor ține atît în Armenia, cît și în Azerbaidjan. Totuși,

Robert Kočecarian a ținut să spulbere zvonurile privind iminența semnării unui acord de principiu, spunînd că el nu va semna nimic pînă după alegerile parlamentare din 2007, întrucît nu vrea ca problema conflictului din Karabagh să devină temă electorală. Așadar, urmează o jumătate de an de „liniște” diplomatică.

Ultima oră:
20 decembrie 2006, Moscova: Serghei Lavrov, ministru de externe al Rusiei, declară că procesul de pace din Karabagh a înregistrat progrese sensibile în 2006.

21 decembrie 2006, Nahicevan: Ilham Aliev, președintele Azerbaidjanului, declară că țara sa nu va accepta niciodată un acord de pace care să nu îi permită restabilirea suveranității asupra Karabaghului.

Se vorbește despre „progrese”, despre „concesii”, despre „compromis”? Din partea cui?

Martin Shahbazyan,
www.president.am

GENOCID

12 octombrie 2006: Adunarea Națională a Franței (camera inferioară a parlamentului francez) adoptă un proiect de lege privind sancționarea negării genocidului armean. Inspirată dintr-o lege similară privind holocaustul, proiectul de lege prevede sancționarea negaționiștilor genocidului armean cu amendă de 45 de mii de euro și un an privare de libertate. Pentru a deveni efectivă, legea trebuie adoptată și în Senat (camera superioară a parlamentului) și trecută încă o dată prin Adunarea Națională. Ca și data trecută, când a fost adoptată rezoluția privind recunoașterea genocidului, atât guvernul, cât și președinția franceză (care se ocupă în special de politica externă a țării) s-au arătat împotriva adoptării unei legi, pe care o consideră o inițiativă pur parlamentară. Turcia, care a reacționat violent (manifestații în fața reprezentanțelor diplomatice ale Franței, boicotarea produselor franțuzești de pe piața turcă, refuzul participării firmelor franceze la programele de înzestrare ale armatei turce, ca să enumerăm numai cele mai civilizate reacții), speră ca inițiativa deputaților francezi să fie blocată în Senat. Da, Senatul francez a blocat timp de aproape trei ani și rezoluția privind recunoașterea genocidului, pe care a refuzat să o discute, iar atunci când a făcut-o au răsunat destule aberații politice și destule discursuri răutăcioase la adresa armenilor. Totuși, în cele din urmă, rezoluția a trecut. Este adevărat că, spre deosebire de rezoluția privind recunoașterea, legea privind sancțio-

narea negaționismului le oferă adversarilor săi un (pseudo)argument: o pretinsă atingere adusă libertății de exprimare. Așadar, negarea genocidului armean reprezintă un drept la liberă exprimare, în timp ce negarea holocaustului nu! Trebuie să reamintim că, poate din snobism intelectual, poate din pudoare culturală, poate din aplecare spre exotism (crima de holocaust o comiseser un regim european, în timp ce armenii au fost exterminați de o țară musulmană), majoritatea presei franceze, precum și prea mulți intelectuali (printre care și sute de istorici reuniți în asociații) s-au pronunțat împotriva legii adoptate de deputați la 12 octombrie, unii nesfiindu-se să califice această inițiativă drept „imbecilă”. Toți aceștia uită că dovedirea și sancționarea unei crime nu ține de recunoașterea sau negarea venită de la făptaș.

Oricum, chiar de ar fi să zacă la Senat nu trei, ci șase ani, legea franceză privind sancționarea negaționismului vizavi de genocidul armean este un coșmar pentru propaganda negaționistă a Ankarei. Și aceasta mai ales acum, în contextul negocierilor de aderare a Turciei la Uniunea Europeană, negocieri aproape blocate din cauza intransigenței turcești față de Cipru. Dacă atitudinea Ankarei se va menține, nu este exclus ca, peste niște ani, recunoașterea genocidului armean să devină și el o condiție prealabilă a aderării turcești la UE. Chiar dacă, deocamdată, Comisia Europeană nu se gândește la așa ceva, iar președin-

tele său, Jose Manuel Durao Barroso, consideră că „această problemă [recunoașterea genocidului armean] trebuie să fie voluntară”. Sună de-a dreptul ironic, sau poate infantil.

Un lucru este, însă, evident: genocidul armean, recunoașterea sa de către Ankara, încep să capete greutate prin perspectiva filtrului francez prin care va trebui să treacă Turcia pentru a adera la UE, întrucât devine

din ce în ce mai limpede că orice nouă candidatură la aderare va fi supusă unui referendum în Franța. Iar în acest context poziția comunității armenice din Franța față de o eventuală aderare a Turciei va cântări greu în deznodământul unui asemenea referendum. Prin atitudinea sa pro sau contra, în eventualitatea unui asemenea referendum, comunitatea armeană din Franța poate avea o importanță mult mai mare decât ponderea sa numerică.

Oricum, deși se arată ostili îngrădirii libertății de exprimare printr-o lege de sancționare a negării genocidului armean, prea puțini îndrăznesc să susțină că genocidul nu a avut loc. Dimpotrivă, majoritatea clasei politice franceze, în frunte cu președintele Jacques Chirac, îndeamnă Turcia să se

împace cu propriul său trecut și să recunoască crima comisă împotriva armenilor. Iar acest îndemn vine din partea lui Jacques Chirac, un susținător declarat al aderării Turciei la UE, dar nu fără îndeplinirea unor criterii elementare privind democratizarea societății turce. Iar chestiunea genocidului armean se înscrie în logica democrației și a libertății de opinie, dar nu în Europa, ci în Turcia însăși.

ARMENIA-FRANȚA

Vizita de stat în Armenia a președintelui Franței, Jacques Chirac, desfășurată la sfârșitul lui septembrie, are un caracter istoric. Sosit la Erevan venind de la București (unde a participat la reuniunea la nivel înalt a francofoniei), Jacques Chirac este primul șef de stat francez care face o vizită în Armenia. Lăsând la o parte amănuntele politice, prezența lui Chirac în Armenia are o deosebită încărcătură simbolică, ce trece dincolo de persoana sa. Însotit de patru miniștri (de externe, al transportului, al funcțiilor publice, al culturii), de industriași și de o seamă de personalități franceze de origine armeană, precum și de soția sa, Bernadette, Jacques Chirac face numeroase gesturi de prietenie față de Armenia, iar aceasta îl întâmpină cu tot fastul. Președintele Chirac se reculege la monumentul genocidului de la Tîțernakabert (și nu uită să reafirme faptul că Turcia trebuie să recunoască, la rândul ei, genocidul armean),

inaugurează Piața Franței din Erevan și participă la concertul gigant în aer liber ținut de Charles Aznavour, concert ce marchează lansarea anului Armeniei în Franța intitulat „Arménie, mon amie”.

Întrebat, înainte de vizită, de magazinul *Nouvelles d'Arménie*, cu ce sentimente se pregătește să meargă în Armenia, președintele Jacques Chirac spune: *Cuvântul care îmi vine în minte cel mai firesc este, cu siguranță, emoție. În inima tuturor francezilor, ca și în cea a președintelui lor, numele Armeniei face să fișnească imaginile, trezește sentimentele, prieteniiile. A călători în Armenia nu este un lucru banal. Aceasta înseamnă să mergi la întâlnirea cu un loc care trăiește fără îndoială geneza lumii, înseamnă să mergi la întâlnirea cu una dintre primele și cele mai mari civilizații indo-europene, înseamnă, în fine, să mergi la întâlnirea cu un popor prieten de secole al Franței și al cărui destin zbuciumat este cunoscut de francezi. Îmi înțelegeți și, sînt convins, îmi împărtășiți emoția. Întrebat despre modul în care vede evoluția Armeniei după 15 ani de independență, Jacques Chirac răspunde: Armenia este o foarte veche civilizație și o foarte tânără democrație. Relația noastră se situează sub semnul prieteniei. Noi cunoaștem piedicile pe care le întâmpină Armenia, piedici care sînt cele ale tuturor țărilor angajate în tranziția între vechea orînduire și democrația pluralistă pe care popoarele o numesc prin votul lor. Întrucît Franța este prietena Armeniei, ea vrea să o însoțească în procesul său de modernizare politică, vrea să o ajute în edificarea unui stat de drept garant al libertăților publice. Cu ocazia deplasării mele la Erevan, vreau să duc un mesaj de încredere în capacitatea Armeniei de a duce la bun sfîrșit procesul de reforme politice, economice și sociale în care s-a angajat.*

ARMENIA-IRAN

Chiar și în contextul noilor complicații regionale sfîrnite de ostilitatea extremă a noului președinte iranian, Mahmoud Ahmadinejad, față de Israel și Statele Unite, precum și de ambițiile nucleare ale Iranului, politica Armeniei de bună vecinătate și cooperare cu vecinul de la sud nu suferă nici o modificare. În ciuda politicii sale agresive față de inamicii „tradiționali” ai Iranului, noul președinte al republicii islamice nu schimbă atitudinea binevoitoare a Iranului față de Armenia în toate planurile relațiilor bilaterale. De la politică și pînă la economie, chiar și la coperarea militară, Iranul întreține cu Armenia relații necrezut de bune. Chiar dacă se află sub continua presiune americană, guvernul de la Erevan nu își poate permite alterarea relațiilor cu Iranul, nici măcar dacă aceasta ar însemna o oarecare dizgrație în relațiile cu administrația de la Washington. Acest lucru se vede cel mai bine atunci când Armenia votează la ONU împotriva unei rezoluții de condamnare a Iranului în problema nucleară propusă de americani, lucru pentru care autoritățile de la Erevan primesc mulțumi- rile oficiale ale Teheranului.

La editura „Agata” din Botoșani a apărut cartea „Nicolae Iorga și Botoșanii. Legături epistolare” purtând semnătura lui Gheorghe Median – muzeograf, șeful secției de istorie-arheologie a Muzeului Județean de Istorie Botoșani.

Această carte cuprinde între copertile sale scrisori adresate de botoșăneni lui Nicolae Iorga într-un interval de timp de peste trei decenii (1907-1938). În „Cuvînt înainte” autorul Gheorghe Median ne spune: „Lucrarea de față are ca sursă documentară corespondența personală a lui Nicolae Iorga cuprinsă în peste 400 de volume, păstrată la Biblioteca Academiei Române. Din cele câteva zeci de mii de scrisori din această impresionantă colecție, aproximativ 200 au ca loc de expediție orașele Botoșani și Dorohoi și o serie de localități rurale din cele două foste județe. Cîteva numai îi sînt expediate din alte localități ale țării, autorii lor fiind botoșăneni, stabiliți sau aflați întîmplător acolo. Expeditorii lor sînt învățători, profesori, elevi și studenți, avocați, ziaristi, preoți, agricultori, admiratori ai operei sale, partizani politici, oameni pentru care Nicolae Iorga reprezenta cea mai strălucită personalitate ridicată din rîndurile lor, cel dintîi căruia se cuvenea să-i cere sfatul și spre care se îndreptau speranțele în situații care păreau a nu avea rezolvare”.

Este știut că Nicolae Iorga nu a pierdut legătura cu orașul natal – Botoșanii și cu prietenii săi din comunitatea armeană a orașului. Astfel, la 30 martie 1906 botoșănenii îi adresează lui Nicolae Iorga o telegramă în care se spune: „În cercetări adînci și rodnice, urmărind cu strădanie paginile trecutului, ai învățat cu sfințenie a cinsti neamul. Botoșanii de pe vremuri ne-au apărut cu singele lor moșia strămoșească de cotropirea barbarilor. Noi sîntem împreună cu tine, cu entuziasmul tău și împreună cu cei ce simt la fel se cuvine să ne apărăm cu prețul vieții poezia și graiul bătrînesc amenințat să fie înăbușit de buruiana rea, străină și dușmăna neamului nostru”.

Între semnatari, J. J. Ciolac, Sîrghievici, Missir, Bîznoșanu, Antypa, Climescu, Balica.

Din totalul de 181 de scrisori adresate lui Nicolae Iorga de către botoșăneni, un

Stimate Domnule Profesor,

Începînd al doilea an al Universității noastre populare, îndrăznesc să mă adresez Domniei Voastre, deși m; întreb, dacă nu abuzăm de bunăvoința și de timpul Domniei voastre prețios.

Dacă sacrificiul ce ați face, ținîndu-ne cîteva prelegeri, nu ar fi prea mare, v-aș ruga să ne anunțați subiectul și data la care ați dori să-l tratați.

În cazul cînd ați putea veni la Botoșani în luna lui Decembrie, am fi fericiți să inaugurăm anul, cu prilejul primei D-voastră prelegeri.

Primiți stimate Domnule Profesor salutările mele cele mai respectuoase.

A. Iacobeau

**Biblioteca Academiei Române, Corespondență N. Iorga, vol. 324, f. 403
Asociația foștilor elevi ai Liceului „Laurian” Botoșani, 22 XI 1927
Universitatea Populară „N. Iorga”, Botoșani**

Nicolae Iorga și Botoșanii Legături epistolare

Botoșani, 4 ian. 1925

Stimate Domnule Profesor,

Vă mulțumim, atât eu cât și soția și cumnata mea, Doamnei și Domniei Voastre, pentru bunele urări și măgulitoarele cuvinte ce ne adresați și care vor fi pentru noi un îndemn la o întrebuintare a vieții vrednică de binevoitoare D-voastră apreciere.

Ne permitem și noi, cu această ocazie, să vă exprimăm sentimentele noastre de devotament și urări de fericire pentru întreaga Domniei-voastre familie.

Notițele luate la Coșula nu le-am găsit pe birou. Nu pricep misterul. Să le fi luat cineva? Dar nimeni nu avea interes. Să se fi strecurat printre documentele fraților Arapu? M-am adresat domnului Crudu care s-a și dus la frații Arapu să le caute.

Copia ce vă trimite astăzi Dl. Crudu nu e completă, dar cum spunea D-sa, cuprinde vreo trei pătrimi din note. Dacă lipsesc numai titlurile cărților găsite în chilie – cum crede D-sa – ar fi ușor de reparat pierderea; ne-am duce unul din doi, sau amîndoi la Coșula și le-am copia cu atenție.

Fotograful îmi răspunde că clișeele sunt bine reușite și că pînă miercuri seria completă va fi gata.

Primiți stimate Domnule Profesor salutările mele cele mai respectuoase.

A. Iacobeau

**Biblioteca Academiei Române, Corespondență N. Iorga, vol. 326, f. 412
Asociația foștilor elevi ai Liceului „Laurian” Botoșani, 29 octombrie 1925
Universitatea Populară „Nicolae Iorga”, Botoșani**

număr de 19 scrisori sînt adresate de armenii din Botoșani sau despre aceștia. Redăm mai jos rezumatul acestor documente în ordinea prezentării lor în carte.

18. 1907, aprilie, Botoșani.

Lista de subscripție pentru familiile celor uciși în răscoală și pentru răniți, trimisă lui Nicolae Iorga de profesorul Nicolae Răutu.

109. 1923, februarie 28, Botoșani.

Scrisoarea prin care profesorii de la școlile secundare din Botoșani îl roagă pe Nicolae Iorga să revină asupra deciziei de a-și înceta activitatea de profesor la Facultatea de Istorie a Universității București.

111. 1923, martie 11, Botoșani.

Scrisoarea prin care profesorul Ariton Iacobeau îi transmite lui Nicolae Iorga invitația de a face parte din Asociația foștilor elevi ai Liceului „Laurian” și rugămîntea de a trimite cîteva rînduri de amintirile sale din anii de liceu, care alături de amintirile altor absolvenți, vor fi incluse într-un volum dedicat trecutului școlii, care va fi tipărit cu ocazia sărbătoririi zilelor liceului.

112. 1923, iunie 8, Botoșani.

Scrisoarea prin care Andronic Tăranu îi transmite lui Nicolae Iorga rugămîntea de a-i publica un articol în „Neamul Românesc”.

113. 1923, iunie 14, Botoșani.

Scrisoarea prin care Andronic Tăranu îl anunță pe Nicolae Iorga că s-a conformat rugămîntii acestuia de a scrie un articol cuprinzînd amintirile sale despre Mihai Eminescu, pe care i l-a și trimis și-l roagă să intervină la redacția ziarului „Dimineața” pentru a-i publica un articol cu același subiect.

114. 1923, decembrie 19, Botoșani.

Scrisoarea prin care un grup de intelectuali îl invită pe Nicolae Iorga la inaugurarea Casei de sfat și cetire ce-i purta numele, din mahalaua Căramidăriei, programată a avea loc în ziua de Sf. Nicolae.

121. 1924, noiembrie 19, Botoșani.

Scrisoarea prin care profesorul Ariton Iacobeau, președintele Universității Populare „Nicolae Iorga” îl roagă pe Nicolae Iorga să confirme dacă va putea ține prelegerile pe care le-a anunțat în cadrul primului an al Universității Populare, în zilele de 4 și 5 decembrie, pentru a putea tipări programul cursurilor.

Stimate Domnule Profesor,

Vă mulțumesc că ați primit să vorbiți pentru Universitatea Populară.

Am anunțat prelegerea D-voastră cu subiectul „Ce este un oraș” pentru ziua de 12 Decembrie, ora 4 d.a. în sala Teatrului Eminescu.

Primiți salutările mele cele mai respectuoase.

A. Iacobeau

**Biblioteca Academiei Române,
Corespondență N. Iorga,
vol. 340, f. 535**

122. 1924, noiembrie 28, Botoșani.

Adresă a Asociației foștilor elevi ai Liceului „Laurian” prin care sînt oferite amănunte despre scopul asociației, conferențieri care urmează să susțină prelegeri în cadrul Universității Populare, data și locul inaugurării.

123. 1924, decembrie 1, Botoșani.

Scrisoarea prin care profesorul Ariton Iacobeau îl informează pe Nicolae Iorga asupra festivității de inaugurare a Universității Populare „Nicolae Iorga”.

124. 1924, mai, Botoșani.

Scrisoarea prin care institutorul Constantin Iordăchescu, directorul Școlii primare „Marchian” îi adresează lui Nicolae Iorga rugămîntea de a susține o conferință cu plată, în beneficiul muzeului pe care intenționează să-l amenajeze, în ziua de 12 iulie, la Teatrul „Eminescu”.

126. 1925, ianuarie 4, Botoșani.

Scrisoarea prin care profesorul Ariton Iacobeau îi anunță lui Nicolae Iorga disponibilitatea profesorului Tiberiu Crudu de a-i trimite, dacă este nevoie, notițele luate de el la Coșula și îl informează că în cîteva zile vor fi gata și clișeele făcute cu această ocazie.

129. 1925, octombrie 29, Botoșani.

Scrisoarea prin care Ariton Iacobeau, președintele Asociației foștilor elevi ai Liceului „Laurian”, îi transmite lui Nicolae Iorga invitația de a conferenția în cel de-al III-lea an de activitate al Universității Populare „Nicolae Iorga”, și rugămîntea de a transmite titlul expunerii, pentru a se putea tipări programul.

134. 1926, octombrie 18, Botoșani.

Scrisoarea prin care Asociația foștilor elevi ai Liceului „Laurian”, în numele Universității Populare „Nicolae Iorga” îi transmite lui Nicolae Iorga invitația de a conferenția și în cel de-al III-lea an de activitate al instituției.

135. 1926, noiembrie 22, Botoșani.

Scrisoarea prin care Asociația foștilor elevi ai Liceului „Laurian”, în numele Universității Populare „Nicolae Iorga” îi aduce la cunoștință lui Nicolae Iorga că expunerea cu titlul „Trecutul botoșănean”, pe care o va susține în cadrul Universității Populare a fost programată pentru ziua de 28 noiembrie, ora 11, în sala Teatrului „Mihai Eminescu”.

137. 1927, iunie 18, Botoșani.

Scrisoarea prin care profesorul Ariton Iacobeau îl asigură pe Nicolae Iorga că „informațiile din ziarul „Cuvîntul” conform cărora organizațiile partidului au decis să treacă la liberali sînt false și îi comunică faptul că a primit din partea statului francez Ordinul „Les palmes d’officier d’Academie”.

138. 1927, iulie 16, Botoșani.

Scrisoarea prin care profesorul Ariton Iacobeau îl informează pe Nicolae Iorga că nu va fi prezent la consfătuirea reprezentanților partidului și îi aduce la cunoștință faptul că datorită greutăților întîmpinate în timpul campaniei electorale, a decis să demisioneze și din conducerea Băncii „Creditul Tărănesc”.

141. 1927, noiembrie 22, Botoșani.

Scrisoarea prin care profesorul Ariton Iacobeau îl înștiințează pe Nicolae Iorga că a anunțat prelegerea cu titlul „Ce este un oraș”, pe care o va susține în cadrul Universității Populare, pentru data de 12 decembrie.

144. 1928, ianuarie 28, Botoșani.

Scrisoarea prin care profesorul Ariton Iacobeau îi comunică lui Nicolae Iorga faptul că a primit cele 400 de broșuri cu conferințele acestuia, pe care le va distribui prin Universitatea Populară și a expediat la Vălenii de Munte contravaloarea lor.

148. 1928, decembrie 27, Botoșani.

Scrisoarea prin care institutorul Constantin Iordăchescu îi prezintă lui Nicolae Iorga cîteva considerații asupra situației din rîndul naționalist-democraților botoșăneni după îndepărtarea lui Ariton Iacobeau și îl anunță că i-a trimis „Revista Școlii” și două lucrări scrise recent: „Istoria lui Ștefan cel Mare” și „Sinteza cunoștințelor de bacalaureat”.

Botoșani, 28 ianuarie 1928

Stimate Domnule Profesor,

Am primit cele două conferințe ale D-voastră în 400 de broșuri și vă mulțumesc. Le desfacem prin Universitatea Populară.

Ieri, curierul nostru, Dl. Drăgan, a trimis la Văleni, prin mandat poștal 2400 lei, costul broșurilor.

Cu privire la participarea noastră la Congres și la banchet, precum și la celelalte chestiuni politice, am scris D-lui Cihodaru, secretarul general.

Primiți stimate Domnule Profesor cele mai respectuoase salutări.

A. Iacobeau

**Biblioteca Academiei Române,
Corespondență N. Iorga,
vol. 344, f. 126**

În afară de „Cuvînt înainte” al autorului cartea cuprinde capitolele „Rezumatul documentelor” și „Documente”.

Lansarea cărții „Nicolae Iorga și Botoșanii. Legături epistolare” a avut loc cu cîteva zile înainte de comemorarea a 66 de ani de la trecerea în eternitate a marelui istoric.

Elena Florica ȘUSTER

Accastă poveste se compune din conversații la telefon, scrisori și înregistrări pe casete, trimise din când în când. Nu ne-am văzut decît o singură dată, la Paris, în micul ei apartament din Avenue de la Porte de la Plaine, o nacelă plutind peste un parc înverzît. Dar ni s-a părut amîndurora că ne cunoaștem de demult și că avem multe preferințe, hoinăreli și amintiri comune. Poetă de limba română și de limba franceză, traducătoare și cititoare împătimită, Edmee Gregorian nici că-și putea găsi acolo, în Strada Porții spre Cîmpie, o locuință mai bine așezată: în pavilioanele parcului de peste drum se țin anual marile fîrguri de carte pariziene. În odăile ei, fotolii odihnitoare, rafturi mici, pentru cărți, măsuțe grațioase alcătuiesc colțisoare pentru scris și citit. Și cărțile, cele mai noi apariții, premiile literare ale anului, și cărțile iubite între toate: Antonio Porchia, Vocile, Fernando Pessoa, Arthur și Cynthia Koestler, Secolul și viața, și altele, și altele. O însoțesc, în odăile cu ferestrele spre parc, lucruri luate din țară, trecute peste ocean și aduse înapoi în Europa, urmînd toate răsucirile de soartă, sînt cele mai iubite cărți românești și cîteva tablouri, amestecate acum cu modesta agoniseală apuseană, dar păstrîndu-și culorile neîntrecute, la fel de vii și de intense ca odinioară, cînd împodobeau pereții unui apartament bucureștean din Strada Vasile Lascăr.

Dragă Edmee, deși ai plecat de atîta vreme din București și ai trecut pe sub multe orizonturi, îmi scrii cît de des te plimbi, imaginar, prin oraș. Am fost și eu pe urmele adreselor tale. Mi-ai pomenit vreo două dintre ele. Părintii tăi au avut un apartament pe Strada Frumoasă, numărul 10, etajul doi. Un apartament cu o poveste tristă pentru familia ta. Pierdut sau furat. Tu ai locuit pe lîngă Piața Rosetti. Pe cînd stătea în Vasile Lascăr, numărul 8, eram la doi pași de tine, pe Strada Spătarului. Dar nu ne cunoșteam pe atunci. De curînd, am trecut din nou pe acolo, întrebîndu-mă care vor fi fost ferestrele tale. Tu pe unde umbli cu gîndul, ce îți amintești mai întîi?

În casa aceea din Vasile Lascăr, cu două fațade, spre două străzi, fațada cu intrarea spre Vasile Lascăr, cealaltă spre Strada Speranței, am locuit cam de cînd m-am măritat, pînă cînd am plecat din țară. Blocul era clădit de un inginer constructor cunoscut, Emil Calmanovici. Poate știi, a fost implicat în procesul lui Lucrețiu Pătrășcanu, așa s-a auzit de el, s-a sinucis, prin inaniție, în închisoare, revoltat de nedreptatea care i se făcea. Dar a lăsat și multe case interesante în București.

Da, e blocul cu cărămidă aparentă al Cinematografului din Piața Palatului, și o alee din Strada Părintele Galeriu, cu vile, unde avea și el o casă. Și blocul rotund de la colțul Străzii Academiei cu Strada Doamnei.

Mă bucur că știi! Era un om generos, se spunea că dăruia case tuturor rudelor lui!

Cu Edmée Gregorian, despre sufletul caselor

După succesul avut cu cele două volume „Povești ale Domnilor din București” și „Povești ale Doamnelor din București” scriitoarea Victoria Dragu Dimitriu revine cu o nouă carte care, cu siguranță, se va bucura de atenția cititorilor.

Din masivul volum „Alte povești ale doamnelor și domnilor din București” (aproape 600 de pagini apărute la Editura „Vremea”, București, 2006) oferim cititorilor noștri dialogul avut de Victoria Dragu Dimitriu cu Edmée Gregorian, savuros atît pentru momentele fascinante din viața acestei doamne ce provine dintr-o străveche familie armenescă cît și pentru informațiile referitoare la perioada interbelică.

În blocul nostru chiar, la parter, locuia doctorul Gabriel Barbu, soția lui, Cuta, era soră cu inginerul Calmanovici. I-am cunoscut foarte bine. Barbu era istoric al medicinei, ea era statisticiană.

Am o parte din cărțile lui, în care istoria medicinei românești se împletește cu istoria Bucureștilor.

Le aveam și eu, cîndva. Ferestrele lor, locuiau la parter, dădeau spre Strada Speranței. Ferestrele mele, de la etajul trei, dădeau spre Vasile Lascăr, pe stînga, dacă te uiți din stradă spre bloc. Deasupra noastră locuia Margareta Sterian, pictorița și traducătoarea lui Walt Whitman. Era o persoană cultivată, inteligentă, foarte talentată, cu o personalitate ciudată, plină de contradicții. Mie îmi place să studiez oamenii, nu dintr-o curiozitate indiscretă, ci din interes pentru ceea ce reprezintă un suflet și un caracter. Ea era o prezentă atrăgătoare, spectaculoasă. Jos, la parter, locuia doctorița Rădulescu, măritată cu Doncea, fostul primar al Capitalei, pe care doamna Rădulescu îl numea „tovarășul”, cînd vorbea de el. Iar la etajul I, locuia familia Butculescu, cu trei fete, foarte bine educate. Aici am stat. Într-un bloc bucureștean obișnuit. Dar nu mă gîndesc la blocul acesta, în primul rînd, cînd e vorba de București. Îmi vin în minte casele lui, vilele, e ciudat cum anumite case, al căror prag nu l-ai trecut niciodată, te atrag, te leagă și nu le mai uiți, ca pe niște ființe vii, care te vrăjesc și îți rămîn întipărite în minte.

Devin casele tale. Nu-ți dorești să le ai, nici să intri în ele, ca să-ți sature curiozitatea. Te mulțumești să le privești. Dar de aici, din Vasile Lascăr, porneau drumurile tale prin București.

Îmi plăcea să merg la mătușa mea, sora mai mică a mamei și dragostea mea cea mai mare, Tața - Constanța Eskenazi. O iubeam din copilărie. Ea m-a învățat să mă apropiu de cărți, era ca o zîină, purta două cozi lungi, pînă aproape de pămînt. De altfel, în familia mamei, toți erau frumoși și aveau o distincție englezească, bunicul fiind de origine englez, nu știu prin ce împrejurare răătăcit la Craiova. Aveam dinspre ei un unchi, cu totul aparte, doctorul Max Marbe, de la Institutul Cantacuzino. Toată viața și-a petrecut-o acolo, adevărata lui casă, unde totul îl pasiona. Un bărbat superb, de o frumusețe rară, cu un cap de savant, după care se întorceau femeile pe stradă, și era tatăl compozitoarei Myriam Marbe, verișoara mea. Max Marbe îmi aducea întotdeauna cărți frumoase și îi plăcea să le comentăm împreună. Așa cum și Tănțica o făcuse, începînd să-mi spună povești, cînd eram foarte mică. Ei m-au făcut să nu pot trăi fără cărți. Acum, măritată și mamă a unei fetițe numite Chrissy, sora mamei locuia în București și ne vedeam foarte des, aproape zilnic. Totul începea cu vocea ei la telefon. Un glas ca de argint, muzical: Diseară, cînd vii, nu uita să treci prin Strada Batiștei, la Altiokaian, să cumperi cafea.

Mătușa ta unde locuia?
În Cotroceni, pe Strada Doctor Koch.
Porneai deci din Vasile Lascăr, prin Italiană, spre Batiștei.

Intrăm la Altiokaian, după cafea proaspăt prăjită. Parcă văd cum curgeau din lo-

păcică în pungă o cascadă de nestemate negre, parfumate. Altiokaian era un om tînăr, pe care nu l-am văzut niciodată rîzînd, era serios și amabil.

Erai clienta lui obișnuită?

Da, dar mi-l amintesc atît de bine, pentru că, după ani de zile, ajungînd la Buenos Aires, un oraș cît un județ al nostru, plat ca în palmă și zgomotos, cînd am ieșit pentru prima dată la plimbare, dezorientată și amețită de zbîrniitul străzilor, mă lovesc în mijlocul drumului de Altiokaian al nostru.

Deci amintirea drumului tău spre Cotroceni trece fatal prin Buenos Aires!

Cu toate că, la București, mă duceam des în prăvălia lui, nu aveam altă conversație decît despre cafea, cîtă vreau, din care soi, și gestul lui, aproape oficiu religios, de turnare a boabelor în pungă. Dar acum, eram doi concetățeni pierduți la capătul lumii, pe care întîmplarea îi adusese pe același trotuar.

Știi că plecase și el din țară?

Nu, și l-am întrebat ce este cu el. De cînd sunteți aici, domnule Altiokaian? Mi-a răspuns că nu de mult, dar că ar vrea să plece înapoi. M-am mirat, ca anesteziatul care încă nu simte durerea de după operație; noi abia sosisem, era prima mea plimbare în oraș. Nu vreau să mai fiu ruda săracă a cumnatului meu. Venise cu fetița și cu soția lui, la familia ei. I-am vizitat acolo, la magazinul lor, tot de cafea. La casă, ședea soacra lui Altiokaian, doamna Pelenghian. Își ținea picioarele proptite pe o ladă cu stafide. Era o femeie simpatică, împăcată cu gîndul că venise pe lume să vîndă cafea. Îmi spunea, vorbind de ginerele ei: Păi, ce să-i faci, maică, nu-i place! Păi aici, măcar, nu sînt cutremure! Iar el ne vizita acasă și nu înceta să plîngă după prăvălia lui din Strada Batiștei.

A izbutit să plece, cum nădăjduia?

Noi am plecat, nu el. Ne-a condus la vapor, invidiindu-ne că ne întoarcem în Europa. Primisem în dar, de la două eleve, un aparat de radio, pe care îl țineam în mînă. Altiokaian l-a privit cu neîncredere: ăsta, cînd ajungeți la Paris, tot pe spaniolește o să vorbească!

Deci l-ați lăsat acolo pe bietul om. Dar să revenim la drumul spre Cotroceni.

O luam pe jos din Batiștei spre Piața Universității, tăiam prin Strada Academiei și treceam pe Bulevard, pe lîngă Cercul Militar. Aici aș vrea să mă opresc o clipă.

De ce?

Aici, peste drum, era un magazin în care îmi plăcea totdeauna să intru. Era o mică parfumerie, „La Cupidon”. Cînd intrai, te întîmpinau doi frați gemeni, rotofei, ca niște Cupidoni în dublu exemplar, afabili, zîmbitori, cu niște miini cu gropițe, aidoma cu ale zeului Amor, cărora le lipsea doar tolba cu săgeți. Mă întrebau ce doresc. Un rouge de buze, de exemplu. Îl alegeam, îl împachetam și mă întrebau serioși: Dorii să vi-l trimitem acasă, Domniță? Ori de cîte ori mă întorc spre casă încărcată cu cumpărăturile gospodăriei, îmi amintesc de cei doi Cupidoni, gata să-mi trimită un rouge de buze la domiciliu. Unde ai rămas pierdută amabilitate de odinioară?

Și mai departe, pe unde o luai? Tot pe jos?

Pe jos, pe jos. O porneam pe Bulevardul 6 Martie, treceam de Cișmigiu, de Liceul Lazăr, de Piața Kogălniceanu, cu statuia, lăsam în urmă Cazarma de Pompieri, pe stînga, Facultatea de Drept și Opera, pe dreapta, și ajungeam pînă la Podul Sfîntul Elefterie.

Acum Bulevardul 6 Martie se numește din nou Elisabeta, apoi, începînd de la statuie, Mihail Kogălniceanu. Și am impresia că nu mai sînt acolo unde știai Pompierii, deși a rămas poarta aceea enormă, de piatră, a cazarmii și, probabil, și cazarma.

Da, sigur, cred că sînt multe schimbări.

Dar nu atît de vizibile, aici și în Cotrocenii de care ne apropiem!

Treceam podul și deodată eram ca acasă. Făcînd la stînga, de pe Strada Sfîntul Elefterie, o luam pe Strada Obedenaru și, după cîteva pași, la dreapta, eram în Strada Doctor Koch, unde mă cunoștea toată lumea, ca pe un copil al mahalalei. La numărul 6, mai am și acum în minte scîrțîitul ușii de la intrare.

Cum era casa de la numărul 6?

O poartă din fier forjat și casa din cărămidă aparentă, cu patru trepte de marmură albă, o coloană în dreapta, și ușa care se deschidea scîrțîind, așa cum o aud și acum, după atîția ani și ani. În ușă, Tănțica mea, doar cu cincisprezece ani mai în vîrstă decît mine, cu zîmbetul ei frumos și cald. Pentru mine, ea a fost ca o mamă, ca o soră, ca o prietenă de neprețuit. În casa Tănțichii totul strălucea de curățenie. Îmi scoteam pantofii la intrare, ca într-un sanctuar, unde credincioșii își lasă la ușa încălțămîntea, odată cu păcatele. Înăuntru mirosea a ceară și a tutun de pipă, care parfuma cărțile din bibliotecă, perdelele și parecă și capul de femeie din piatră, creat de sculptorul Severin, aflat pe un suport anume, în spatele fotoliului în care unchiul meu își făcea lectura. Ferestrele mari cu pervaz de marmură albă dădeau, o parte, spre grădina din fund, iar celelalte spre stradă și spre casa de peste drum, de la numărul trei, unde locuiau Florin și Aurica Foișoreanu – el, președinte la Curtea de Casație, un bărbat frumos, cu un rîs de lup cu dinții albi ca zăpada, plin de umor și de spirit, iar Aurica, sugubeață, făcînd într-adins gafe, ca să-i pună pe cei din jur în încurcătură, din care tot ea îi scotea, cu bunătațe. Deși la prima vedere păreau foarte diferiți, formau un cuplu unit și, deși nu-și arătau atașamentul reciproc, nu era greu să descoperi armonia dintre ei. O altă Aurica, soția pictorului Dumitru Ghiață, care locuia aproape pe aceeași stradă, cu două-trei case mai departe, pe Doctor Clunet, avea aceeași manieră de a-și pune sotul într-o stare de incomoditate, pentru că, știindu-l foarte timid, rușinos, povestea unele lucruri care îl puneau într-o confuzie totală, era tot numai scuze, în timp ce mesenii și soția lui îl priveau cu multă veselie. Și ea era pictoriță, moldoveancă, foarte nostimă și plină de umor. Alături de locuința pictorului Ghiață, era casa lui Armand Călinescu, fostul prim-ministru, asasinat de legionari. Printre ei, era un fost prieten al meu din copilărie, Miti Dumitrescu, pe care l-am văzut, împușcat, împreună cu ceilalți asasini, împușcați și lăsați morți pe peluza de la Podul Elefterie... dar asta fusese mai demult. Serile petrecute în Doctor Koch, fie la numărul șase, fie la numărul trei, sau în casa pictorilor, au venit puțin mai tîrziu. Pentru toți, erau un prilej de destindere, tot timpul un șir de glume și de rîsete.

(continuare în numărul viitor)

Victoria DRAGU DIMITRIU
(din volumul „Alte povești ale doamnelor și domnilor din București”, editura Vremea 2006)

Armenimea - o lume apusă din Focșanii zilelor noastre (2)

Nimicirea comunității armene

Sub regimul proletar armenii au făcut și exodul în sens invers. După instalarea regimului comunist, armenii au fost încurajați să se întoarcă în Armenia. Cei care au făcut-o au regretat gestul pentru că raiul promis s-a transformat într-un infern și armenii ajunși în țara strămoșilor au regretat decizia. Cei care s-au salvat și urmașii lor se află răspândiți pe toate meridianele lumii. După cum a declarat recent focșăneanul Varujan Vosganian, președintele Uniunii Armenilor din România, țara noastră a fost una dintre primele țări care, în timpul guvernării lui Ion I. C. Brătianu, s-a oferit să-i primească pe refugiații armeni, victime ale genocidului, care au fost nimiciți, „comunitățile armene fiind complet distruse, cei fugiți lăsând în urmă biserici, lăcașuri de cultură și locuințe părăsite, trupuri înghițite de apele Eufratului ori acoperite de nisipul deșertului. În 24 aprilie 1915, în capitala Imperiului Otoman, sute de intelectuali armeni au fost arestați. Cei mai mulți dintre ei, printre care Daniel Varujan, cel mai mare poet al armenilor, aflat atunci în vîrstă de 31 de ani, laolaltă cu alți reprezen-

tanți de seamă ai elitei culturale și politice a comunității armene, au fost uciși în urma unor execuții sumare. În aceeași zi, autoritățile otomane au dat ordinul de deportare a armenilor din ținuturile lor de baștină. În urma masacrelor și deportărilor în masă, au pierit peste un milion de persoane, în cea mai mare parte femei și copii. În cîțiva ani, în Anatolia răsăriteană, comunitățile armene au fost complet nimicite“, arată Varujan Vosganian cu privire la soarta crudă a armenilor.

Despre armeni la timpul trecut

Discutînd cu Epitropul Parohiei Armene din Focșani, Bergi Vosganian, am înțeles că viitorul acestei comunități este incert, majoritatea persoanelor fiind de vîrstă a treia: „Tinerii care au plecat la studii nu se mai întorc, Capitala îi atrage ca un magnet. În plus, comunitatea armeană din București este bine organizată și permite tinerilor să studieze limba armeană. Șeful Armenilor din România este fiul meu, Varujan Vosganian. Pe timpul studenției a avut chiar probleme cu Securitatea, care îl suspecta de comploturi (...) Referitor la comunitatea din Focșani, mă gîndesc cu nostalgie

la timpurile cînd cîntam cu tatăl meu la serviciile religioase și curtea din fața școlilor noastre era neîncăpătoare. Armeni, români, evrei, sărbătoreau împreună marile evenimente din viața comunității. Dacă mă întrebați despre viitor, nu vreau să fiu pesimist dar, peste cîteva zeci de ani, nu știu dacă cineva își va mai aminti că în oraș a existat un cartier al armenilor, Armenimea“. În prezent armenii din Focșani numără în jur de 50 de persoane și au reușit, în ciuda vitregiilor vremii, să păstreze conștiința apartenenței la cultura și civilizația armeană. Despre armeni și viețuirea lor în acest oraș vorbește arhitectura fostului „cartier armean“, numit în acele vremuri Armenimea sau Armenime. Și astăzi, după ce a fost mutilat de o arhitectură ce nu ținea cont de estetică și istorie, b-dul Gării, altădată Stradă Mare a comercianților armeni, rămîne artera preferată a tinerilor și nu-i nevoie decît să venim de la Gară spre centrul orașului, pe jos, pentru a ne convinge că, nu demult, în Focșani, există și o altă lume, alte clădiri și alți oameni. Privind trecutul acestei comunități, frumusețea locuințelor și modestia ultimilor armeni din Focșani, am putea înțelege că civilizația nu este sinonimă cu opulența și căii putere ai focșănenilor căpșunari nu pot înlocui cultura sau bunele maniere.

Valentin MUSCĂ
din Ziarul de Vrancea

Botoșani

Barul din fosta Chestură

Monument istoric, Casa „Bolfosu“, cea mai veche casă boierească din Botoșani, a fost construită undeva prin anul 1800 de către o familie de negustori armeni.

Situată pe Calea Națională, lângă Biserica „Sfîntul Gheorghe“, un alt monument istoric, casa care poartă numele constructorului, Garabet Bolfosu, a adăpostit de-a lungul vremii Liceul „A.T. Laurian“, Poliția, Siguranța și Primăria. „Casa Bolfosu era situată în ulița țigănimii, în zona Podului de Piatră. Datorită spațiului încăpător, a calității construcției, cît și a aspectului monumental, Eforia Botoșanilor (n.r. – denumirea veche a primăriei) a prevăzut în bugetul anului 1832 suma de zece mii de lei pentru cumpărarea imobilului ce se afla în proprietatea lui Mihai Bolfosu. Așa s-a ajuns ca în clădire să funcționeze Cancelaria Sfatului Orășenesc Botoșani“, spune istoricul Ionel Bejenaru, de la Muzeul Județean. Casa „Bolfosu“ a găzduit o vreme școala Armeană, apoi Chestura de Poliție, după cum ne-a spus profesorul Ioan Popa, membru de vază al Comunității Armene din Botoșani.

Potrivit celor scrise în „Monografia orașului Botoșani“, a regretatului istoric Ștefan Ciubotaru, în perioada 1881-1885 clădirea a găzduit și actualul Liceu „A.T.Laurian“, fără plata unei chirii, doar așa, ca un act de binefacere. Aici, marele istoric Nicolae Iorga a urmat patru clase gimnaziale.

Negustorii de ieri, negustorii de azi

Casa „Bolfosu“ surprinde prin combinarea stilului arhitectural popular țărănesc cu inovații deosebit de interesante. Are pivniță înaltă, pridvor și două rînduri de beciuri supraetajate. A avut și statuete amplasate în firide, frumoase ornamente de arhitectură ce au căzut pradă chirișilor ce s-au perindat prin clădire. „Diversele lucrări de reparații și restaurare făcute de-a lungul anilor nu au ținut cont și de recuperarea acestor importante piese de patrimoniu cultural“, spune Ionel Bejenaru. După 1990, clădirea a fost închiriată unei societăți comerciale ce desfășoară, precum odinioară familia Bolfosu, activități de negustorie. În fosta Primărie astăzi este un bar, alături de un restaurant și un depozit angro. O soartă nu tocmai rea, față de a altor monumente istorice care zac în paragină. Fiind locuită, chirișii au cît de cît grijă să facă minimul de reparații și clădirea arată destul de bine.

„Am zărit și AMR-uri“

Casa „Bolfosu“ nu spune nimic botoșănenilor și cel mult le smulge un zîmbet datorită numelui. „Nu știm că există o casă cu asemenea denumire. Știm de Casa Sofian, dar de asta nu“, spune bibliotecara Viorica Bunduc. Am găsit totuși pe cineva care știe de casa cu pricina. Mihai Afloarei, fost merceolog la Electrocontact, actualmente agent de vînzări, a avut ocazia, prin natura profesiei sale, să pătrundă în beciurile unde pe vremuri erau încarcerati deținuții orașului. „Auzisem că acolo ar fi fost sediul Siguranței și chiar eram curios să văd beciurile. Am avut de predat niște marfă și am ajutat la descărcat. Erau două nivele de beciuri. Niște încăperi strîmte cam de doi metri pe doi. Îmi închipuiam cum stăteau îngheșuiți deținuții în cămăruțele alea strîmte. Am zărit chiar și înscrisuri cu AMR-uri (o evidență a zilelor rămase pînă la liberare – n.r.) făcute de cei încarcerati“, ne-a spus Mihai Afloarei.

În prezent, Casa „Bolfosu“ se află în proprietatea comunității armene care nu dorește s-o înstrăineze, cu toate că actualii chiriași ar fi dispuși să o cumpere și să o amenajeze fără a-i schimba structura arhitecturală. În 1991, cînd a preluat imobilul în chirie, patronii societății au avut serios de lucru. „Era dezastru aici, clădirea urma să fie demolată, pămîntul ajungea la nivelul geamurilor, era aproape îngropată. Am încărcat 50 de Rabe de 16 tone de pămînt. Peretii erau crăpați și plini de igrasie, beciurile erau murdare. În beciuri au fost camere de detenție. Am găsit uși cu vizete. Erau masive, din lemn. Am stricat nu știu cîte discuri abrazive ca să le putem da jos. Scările clădirii erau subrede, din lemn și am făcut altele din beton. Am încercat să o consolidăm pe cît s-a putut și cît ne-au ținut buzunarele. Numai anul acesta am făcut lucrări de reparații de 300 milioane lei. Am curățat clădirea pe exterior și am reparat acoperișul“, a spus Andrei Paramanov, patronul societății ce are sediu în Casa „Bolfosu“.

* *

Una peste alta, clădirea este, deocamdată, pe mîini bune. Are cine să îi poarte de grijă. Singura amenințare vine din partea tramvaielor, care fac peretii să tremure cînd trec prin preajmă. Așa au apărut fisuri în zidărie și n-ar fi rău ca proprietarii să se îngrijească și de o consolidare totală. Asta pînă nu e prea tîrziu.

Diana FLORESCU
Evenimentul de Botoșani

Mircea Eliade și armenii (19)

Un secret al lui Mircea Eliade

Un om care și-a trăit viața într-o aproape permanentă incandescență, nu fără unele erori inerente oricărei existențe pămîntești trăită cu extremă dăruire.

L-am cunoscut din liceu pe Mircea Eliade, acesta fiind coleg de clasă și prieten cu fratele meu Haig, împreună cu o pleiadă întregă de băieți mai mult sau mai puțin valoroși dintre care îmi amintesc de Pichi Pușcariu, Ștefan Ardeleanu (autorul unei reviste de mare succes în care erau caricaturizați, cu ticurile și maniile lor, profesorii liceului Spiru Haret, revistă jucată de elevi în sala vechiului Teatru Național), Petrișor Viforeanu, Mihail Polihroniade, Ioan Victor Vojen, Mărculescu (despre care e vorba destul de des în „Amintiri“ de M.E.), Bosic, la toți aceștia adăugînd și pe Protopopescu care odată, împreună cu Eliade, s-a aventurat într-o barcă pe Marea Neagră și au fost surprinși de o mare furtună cînd erau pe punctul de a pieri în clocotul valurilor. Pe atunci liceul Spiru Haret își avea sediul pe strada Scaune, lângă casa de marmură a proprietarului morii Asan, clădiri în locul cărora se înalță astăzi masivul complex ultramodernist și de ajuns de urît al Teatrului Național. Era în anii deceniului al treilea cînd Mircea Eliade se ilustra tipărind revista liceului „Vlăstarul“ pe care o redacta aproape singur cu prea puținul ajutor al cîtorva colegi. Patima cititului și scrisului îl locuia încă din acea vreme. Participa, de asemenea, la festivitățile școlii cîntînd la pian.

Odată, în curtea liceului, în jurul profesorului Nicolae Moiescu, strălucit biolog care a murit pretimpuriu, se adunaseră o grămadă de școlari, printre care se afla și Mircea Eliade. Arătîndu-mi-l și dîndu-l ca îndreptar, l-a lăudat pentru setea lui de cunoaștere, pentru micile excursii duminicale pe care le făcea pe la Herăstrău (pe atunci simplu maidan) sau prin împrejurimile Bucureștiului, ca să culegă șopîrle, coleoptere, tot felul de insecte și plante sălbatice cu care se înfățișa profesorului Moiescu la Casa Școalelor, unde profesorul avea un atelier în care făcea cercetări și experiențe. Profesorul ne îndemna să facem și noi la fel.

Mircea Eliade locuia în acel timp pe mica stradă a Melodiei lîngă Piața Rosetti, în mansarda casei părintești unde avea două cămăruțe și un mic coridor doldora de cărți. Cîtea enorm, aș zice, ca un apucat. Ziua nu-i ajungea spre a-și satisface curiozitatea. A încercat treptat, treptat, să fure cîte puțin din orele de somn, ajungînd la patru ore de odihnă la o vîrstă la care organismul nu e încă de-ajuns de consolidat spre a suporta abuzuri de acest fel. Îndrăznețul tînar s-a resimțit pînă la urmă și a fost nevoie de intervenția unui doctor spre a se reechilibra.

Nu numai literatura îl interesa, ci și filozofia, ba chiar și unele științe așa-zis secrete, alchimia, magia, preocupările mai mult sau mai puțin ezoterice. Asta încă din liceu.

Ajuns student la Facultatea de Filozofie, fascinat de spiritele polivalente, Cantemir, Hașdeu, Nicolae Iorga, ambiția cea mare a lui Mircea Eliade a fost să ajungă savant orientalist și poligraf ca Pettazzoni, Evola, Tucci sau Gentile, pe care, ca și pe Papini i-a cunoscut într-o călătorie făcută în Italia. S-a apucat să învețe sanscrita cu gîndul să ajungă în India, muncit de obsesia absolutului și cu gîndul de a aprofunda ezoterismul religiilor indiene.

Pînă una, alta, a desfășurat o amplă activitate beletristică datorită profesorului său de metafizică și logică Nae Ionescu care ca director al „Cuvîntului“ i-a propus să publice la acest ziar eseuri, articole polemice, ba chiar un fel de manifest exploziv intitulat „Apologia virilității“. Era considerat unul din șefii „generației tinere“. Obținînd o bursă de la un maharadjah pentru studiul religiilor indiene, Mircea Eliade și-a văzut visul cu ochii, plecînd în India unde a studiat cu toată exaltarea nu numai subtilitățile limbii sanscrite ci și-a familiarizat cu multe din secretele spiritualității indiene sub privegherea celui mai erudit indianist de atunci Surendranath Dasgupta.

După cîțiva ani de inițiere și de trudnice aventuri pe care le-a povestit în diferite scrieri s-a întors în țară tobă de carte. Împreună cu Constantin Noica i-am făcut o vizită în mansarda din strada Melodiei sub pretextul că îi solicitam un articol pentru revista „Vlăstarul“ a cărei apariție în continuare o preluaserăm. Ne-a arătat tot felul de cărți cu care venise din India, ne-a evocat unele întîmplări din această aventură a lui despre care a scris în cărți și pagini de jurnal. Dintr-o carte pe care o răsfoiam s-a desprins o fotografie a unei tinere indiene. Eliade a sărit ca ars, luînd fotografia și punînd-o bine, fără să ne dea vreo explicație. Noi am fost convingși că e fotografia lui Maitreyi, fiica profesorului său de sanscrită.

Întrebîndu-l pe marele nostru indianist dacă i-a fost rodnică experiența acelor ani din punctul de vedere al Absolutului, răspunsul lui Mircea Eliade a fost: „M-am întors din India setos de relativități.“

În privința asta găsem un alt răspuns într-o scrisoare a lui Mircea Eliade către Barbu Bețianu din 9 ianuarie 1979:

„... n-am rămas în India pur și simplu pentru că acel «absolut» de care vorbea patetic gazetarii bucureșteni din anii 1933-1940 devenise desuet – mai precis, trebuia «trăit» și identificat cu infinitele experiențe pe care mi le pregătea istoria, și le cerea acel Zeitegeist pe care, printre puțini europeni, îl presimțisem încă din 1930...“.

Am transcris aceste rînduri apărute mai pe larg într-un alt articol despre „Mircea Eliade în tinerete“ (publicat în „Echinoc“, redactat mulți ani înainte de Ion Pop).

Arșavir ACTERIAN

După **La telefon, Australia**, volumul de corespondențe radiofonice apărut în urmă cu trei ani (și prezentat inclusiv în paginile revistei **Ararat**), Sergiu Selian revine cu o continuare pe măsură: **În direct, Australia/Australia, Live!**, apărut la Editurile *Equator/Vergiliu* a fost lansată de curând - în prezența unui public numeros și entuziasmat - la Muzeul Literaturii Române. Au ținut să participe, alături de autor, înalți oficiali diplomatici din Armenia și Australia. A fost prezent și sponsorul Nicolae Cojocaru, Consulul onorific al României la Melbourne. Într-un „Cuvînt înainte”, autorul își precizează cu modestie sobră obiectivul demersului său de *captatio* monografic: „De la istorie și națiune pînă la sport și divertisment, sînt abordate aspecte ale realității australiene trecute și prezente, fără a le epuiza nici categorial, și nici problematic. Intenția mea este ca, refuzînd o prezentare globală didactică a Australiei, să-l introduc pe cititor în diversitatea viabilă și semnificativă a faptelor, fie ele, uneori, de extracție cotidiană sau de valoarea detaliului minor.

Sergiu Selian, din nou în direct despre Australia

La un loc și - de la un volum la altul - acestea toate ar forma o imagine reprezentativă, de nu chiar seducătoare, a vieții locuitorilor unui continent depărtat. În definitiv, o istorie a Australiei poate fi studiată într-un manual de istorie. O geografie a Australiei poate fi urmărită pe hărțile unui atlas. Personalitățile și întâmplările australiene pot fi scoase din enciclopedii, și așa mai departe. Informațiile și datele din această carte, însă, sînt menite să-l apropie nemijlocit pe cititor de anume evenimente sau ipostaze ale tinerei, dar dinamice civilizații australiene, sugestive pentru tabloul pe care-l compun toate împreună. Întrebat asupra surselor de documentare din primul volum autorul răspunde justificînd - pe bună dreptate - absența unei bibliografii pe cît de bogate, pe atît de oțioase, oricum inaccesibile cititorului român. Unele materiale din prezenta carte au fost publicate inițial în revista bucureșteană **Terra Magazin** și, acolo unde ele apar, o notă finală face mențiunea de rigoare. Uneori, asteriscul face trimitere la corespondențe radiofonice și la subiecte dezvoltate pe larg în volumul anterior, sugerînd o dată în plus (dacă mai era nevoie!) legătura existentă între cele două titluri. Cu acrima-i binecunoscută, autorul ține să completeze la un moment dat (pp. 105-106) asteriscurile lipsă din precedenta ediție... Națiune/istorie/societate/geografie/faună/ecologie/limbă/politică/medicină/știință/cultură/religie/performance/aristocrație/transporturi/calamități/delicvență/sport/divertisment... sînt module în interiorul cărora Sergiu Selian decupează felii de viață australiană. Un „cuvînt înapoi” și 22 de fotografii ale Australiei completează această monografie în puzzle. Fiecare secvență oferă o sinteză istorică și problematică, o narațiune documentară (și riguros documentată) care instruieste și delectează în egală măsură. Autorul procedează ca un

Jules Verne contemporan - fără a face însă „ficțiune” - decupînd și organizînd cu rigoare informația și experiența disponibilă. Un *reportaj enciclopedic* este volumul lui Sergiu Selian... Nu avem de-a face cu un tablou idilic - dimpotrivă: luminile și umbrele celui mai mic continent sînt puse în pagină cu naturalețe. Citiți, de pildă, capitolul despre condiția deloc invidiabilă a femeilor australiene, sau cea despre vagabonzii/dispăruții/abandonații din Australia... Mă grăbesc să adaug că autorul nu este doar un excelent reporter-istoric și monograf, ci și un scriitor înzestrat: economia de mijloace, grija pentru claritatea expunerii, dozajul discret de subiectivitate menită să împiedice ariditatea, concretețea, simțul detaliului și capacitatea de sinteză, narativizarea neostentativă sînt doar cîteva însușiri în acest sens... Senzația de abundență organizată a informației este copleșitoare. Cineva spune, și bine spune, că avem de-a face cu un soi de National Geographic... Sergiu Selian știe să te facă să vezi, să te țină permanent cu atenția trează. Fragmentarist și, totodată, panoramic, volumul se citește - cum se spune - „ca un roman”, dar nu liniar ci în toate direcțiile și, eventual, selectiv, după bunul plac al cititorului: fiecare poate găsi ceva care să-l intereseze și să-l captiveze, după cum fiecare, citind, va rămîne cu siguranță îmbogățit interior... Am fost surprinsă, totuși, văzînd că din secțiunea de „divertisment” (unde este prezentat inclusiv concursul de „Miss Australia”) lipsește muzica pop a artiștilor originali de pe respectivul continent, de la Kylie Minogue la Midnigh Oil și INXS, să zicem. Dar, bineînțeles, nu avem de-a face cu o sinteză exhaustivă, iar unele din numele pop-star-urilor figurează în volumul precedent.

Cartea lui Sergiu Selian este cel mai cuprinzător, mai bogat și mai atractiv

„ghid” al Australiei apărut pînă în prezent în România. Aș spune chiar mai mult: una dintre cărțile „exploratorii” cele mai interesante apărute la noi în ultimele decenii. O performanță de acrobatică, dăruire și talent pentru care nu putem decît să îl felicităm pe colegul nostru de departe...

P.S. În urmă cu mai puțin de o lună, s-a încheiat la Pavilionul ROMEXPO cea de-a 13-a ediție (fără ghinion) a Tîrgului Internațional „Gaudeamus - Carte românească de învățatură”. Cu acest prilej, cititorii noștri au putut vizita inclusiv standul Editurii *Ararat*, prezent - ca și în alte dăți - sub „umbrela” *Kriterion Publishing*. Și, bineînțeles, au putut achiziționa, cu reducere, proaspăt apăruta carte a lui Sergiu Selian.

Scrisoare din partea Ministerului Tineretului și Culturii din Armenia PREȘEDINTELUI UNIUNII ARMENILOR DIN ROMÂNIA

Stimate domnule Vosganian,

Ministerul Tineretului și Culturii al Republicii Armenia apreciază eforturile depuse de Uniunea Armenilor din România pentru răspîndirea culturii armenice și conservarea identității armenice în rîndurile armenilor din România și vă mulțumește atît dumneavoastră, cît și celorlalți membri ai Uniunii Armenilor din România pentru foarte buna organizare a „Zilelor Filmului Armean” ce au avut loc în România în perioada 20-25 noiembrie a acestui an.

Sperăm că multiplele convenții încheiate prin inițiativa dumneavoastră directă se vor concretiza, lărgind și mai mult cadrul cooperării culturale multilaterale româno-armene.

Profitînd de ocazie, vă urăm La Mulți Ani cu ocazia Anului Nou și a sărbătorii Crăciunului, urîndu-vă multă sănătate, noi succese și activitate fructuoasă.

Cu stimă H. Poghosian

Trei autori armeni într-o antologie virtuală: Proză.ro

Apărută în tiraj limitat în colecția „Conexiuni” a Editurii *Paralela 45*, antologia **Proză.ro** dă o șansă de exprimare - acum și pe suport de hîrtie - unei comunități literare virtuale. „Această carte continuă șirul frivol al antologiilor fără criteriu estetic, dar valorizîndu-l pe acela al apartenenței de grup, publicate în anii care au urmat evenimentelor din decembrie 1989 (...) În schimb, antologia de față, continuînd proiectul început anul trecut prin antologia **Poezie.ro, Ultima generație, primul val**, Editura Muzeului Literaturii Române, este un certificat material de existență, pentru proză, al comunității virtuale *agonia.ro* și, în același timp, o șansă pe care Editura *Paralela 45* o dă acestor tineri”, scrie antologatorul Marius Marian Șolea în cuvîntul înainte al volumului. Nu e foarte clar ce înțelege el prin „fără criteriu estetic”, atîta vreme cît cei 22 de autori antologați în cuprinsul prezentului volum (Zareh Ara, Deșan Baiski, Ioana Bogdan, Paul Bogdan, Cristian George Brebenel, Gelu Diaconu, Cosmin Dragomir, Adrian Firiță, Florin Hălălău, Diana Iepure, Daniela Luca, Liviu Nanu, Gheorghe Neagu, Felix Nicolau, Veronica Niculescu, Ghinea Nourăș, Nicolae Popa, Adriana Popp, Liviu Ioan Stoiciu, Valentin Tașcu, George Vasilevici, Luana Zosmer) reprezintă numai o parte din totalul „on-line-erilor” de la **Proză.Ro**. Că e vorba și despre un criteriu estetic în prezenta selecție este evident pentru oricine citește volumul. Dar să trecem...

Cartea a apărut în condiții grafice elegante, deși - fiind vorba de o formulă de

imprimare foarte... necostisitoare - lipsa unui redactor se simte uneori (textele nu au indicată pagina de la cuprins, uneori textul „sare” lăsînd involuntar spații albe, corectura lipsește ș.a.m.d.). Unii dintre semnatori (Liviu Ioan Stoiciu, Nicolae Popa, Valentin Tașcu, Dușan Baiski, Cristian George Brebenel, George Vasilevici) sînt prezente relativ familiare mediului literar autohton. Alții încă nu, dar să sperăm că vor deveni. Semnalăm cu satisfacție prezența în această antologie a trei autori armeni: Zareh Ara, Ioana Bogdan și Paul Bogdan.

Primul în ordine alfabetică la „catalogul” antologiei este tînarul Zareh Ara, în prezent student în Filozofie la Universitatea din Tartu, Estonia. Povestirile **Orb** și **Insula numelui** arată disponibilitate în a „mișca” realul înspre oniric și fantastic, înspre scenariul poetic enigmatic, neliniștitor și abisal. Discursul său rece, reținut și cu atît mai eficient în crearea de atmosferă, arată mîna sigură de prozator. Dacă va persevera și va avea și noroc, șansele de a se impune vor deveni reale.

Despre scriitorul și preotul Paul Bogdan, Vicar Eparhial al Arhiepiscopiei Bisericii Armene din România și paroh de București am scris nu demult. I-am comentat, atunci, un volum cu vibrante poeme de dragoste scrise în „duplex” cu soția sa (am putea spune la fel de bine: și viceversa...). De această dată, poetul (prezent, în paranteză fie spus, și în antologia **Poezie.Ro...** Mai mult: editor al portalului cultural cu același nume) s-a metamorfozat în prozator. Unul interesant și surprinzător. Antecedente în

acest sens au mai fost: autorul a publicat proză scurtă și în periodicele de limbă armeană, fiind, în plus, prezent într-un volum colectiv ieșean ca *winner* al unui concurs de gen din localitate. Textul - sau mai bine zis textele din **Proză.ro...** - organizate dramatic și intitulate în consecință: **Actul II, Actul III, Actul IV** (în mod intenționat, semnificativ, actul întîi lipsește...) dezvăluie reale disponibilități de punere a discursului confesiv într-o regie experimentală. O poveste despre dragoste, singurătate, copilărie și înstrăinare, scrisă cu o sensibilitate poetică autentică și cu o vădită plăcere a varietății registrelor narative.

O surpriză foarte plăcută este Ioana Bogdan, soția preotului Paul Bogdan. **Totul, dar absolut totul, În lipsa personajelor și Colecționarul** sînt secvențe acute ale unei feminități debusolate, nu fără o doză de rafinament mușcător al confesiunii: „Deși sînt femeie, nu am voie să plîng”. Atmosfera capătă uneori o tentă retro, stranie, de o poezie grațioasă: „Bărbatul meu e preot, puține femei au șansa asta. Îmi însoțesc bărbatul peste tot, iar dacă el merge la cimitir, atunci mă duc și eu. Cimitirul Armeanesc e un pistil, blocurile din jur, niște petale”. Așteptăm confirmări suplimentare, poate - de ce nu? - și niște volume de autor. Eșantioanele prezentate în **Proză.ro** ne-au convins.

Pagină realizată de
Cristina MANUK

Pictorul transilvănean de origine armeană Nicolae Jakobovits s-a născut în 1936, la Cluj, unde în 1959 absolvă cursurile Institutului de Arte Frumoase „Ion Andreescu”. În bogata sa activitate artistică își expune lucrările în expoziții personale atât în România (la Cluj, Oradea, București etc.), cât și peste hotare (în Ungaria, Olanda, Germania, Italia, Polonia).

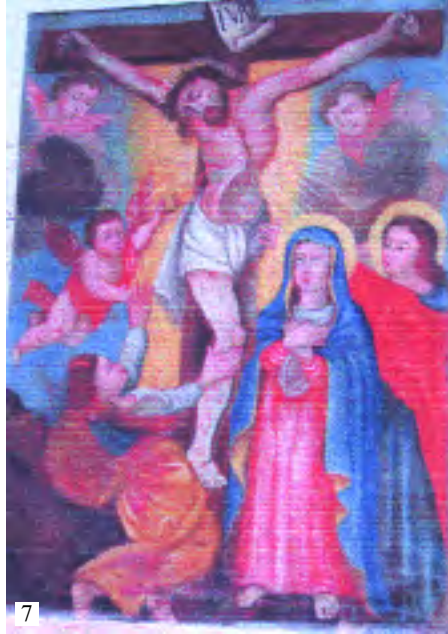
Deși trăiește și își desfășoară activitatea artistică la Oradea, departe de centrele armenesti mai importante din România, întreaga sa viață Nicolae Jakobovits s-a interesat nu numai de soarta armenilor din Transilvania, dar și de cea a poporului armean de pretutindeni. Stăpinit de un puternic sentiment de apartenență la națiunea armeană, Nicolae Jakobovits s-a implicat activ în viața culturală a armenilor din România, dar și-a îndreptat atenția și spre Armenia. Prieten apropiat al

eminentului istoric Suren Kolangian, el vizitează în câteva rânduri Armenia, bucurându-se și de o audiență la Căminul Suprem al Tuturor Armenilor, Vazghen I (el însuși originar din România). În anul 1988, Nicolae Jakobovits se implică – alături de fostul redactor-șef al revistei *Nor Ghiank*, Sergiu Selian – în acțiunea de adunare a fondurilor destinate ajutorării supraviețuitorilor devastatorului cutremur din nordul Armeniei.

Nicolae Jakobovits este mîhnit de

Portret de artist:

NICOLAE JAKOBOVITS

indiferența multora dintre conaționalii noștri din Diasporă, care își neglijează identitatea sau originea armeană. El observă cu tristețe cum, cu prea multă ușurință, armenii exilați ciocnesc „un pahar de șampanie pentru Armenia”, după care se despart „și cu asta gata, fiecare merge și se ocupă de cariera lui personală”. „Pentru mine un exemplu strălucit este Charles Aznavour, care a reușit să îmbine cetățenia franceză cu inima armeană, din care a rezultat un altruist și o conștiință curată”, spune Nicolae Jakobovits.

1-4) Lucrări ale autorului;
5) Portretul lui Merza Ioaachim - 1880 (recent restaurat) - Personalitate a Comunității Armenice din Gherla;

6-7) Picturi religioase din 1770, recent restaurate;

8) Lucrare în curs de restaurare, pictură din 1770;

9) Grigore Luminătorul și regele Trdat - pictură în curs de restaurare, 1770.

restaurare a patrimoniului armeanesc din Transilvania, reușind să restaureze peste 15 picturi, toate pe cheltuială proprie. Dar dorința cea mai mare a lui Nicolae Jakobovits (și nu numai a sa) este redeschiderea muzeului armeanesc din Gherla, perspectivă pentru care pictorul duce o febrilă activitate de restaurare. De 5 ani încoace restaurează, fără nici un fel de sprijin material, tablourile comunității armenesti din Gherla. Ar mai trebui să restaureze circa 30 de lucrări, dar, întrucît materialele pentru restaurare sînt foarte scumpe, ar avea nevoie de sprijinul material al Uniunii Armenilor din România. Credem că implicarea UAR în această acțiune lăudabilă a domnului Jakobovits este de datorie celei mai reprezentative organizații a armenilor din România, întrucît aceasta ar contribui la promovarea valorilor armenesti.

Îi urăm succes domnului Nicolae Jakobovits și sperăm că, într-un viitor nu prea îndepărtat, inițiativa sa se va bucura și de ajutorul concret al UAR.

Vartan MARTAIAN

